

Kostrzyn Wlkp. Styczeń 2025

**DOKUMENTACJA
BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH,
PROGRAMY PRAC KONSERWATORSKICH
Pomieszczeń nr 117 i 118
w budynku Urzędu Miasta Poznania
w Poznaniu**

Opracował: mgr Arkadiusz Wypych

Pracownia Konserwacji Dziel Sztuki

UZGODNIONO 04
Z MIEJSKIM KONSERWATOREM ZABYTKÓW
W POZNANIU
Załącznik do

opinii / decyzji / postanowienia / pozwolenia
z dnia 29.03.2025 nr 322/2025
L.dz. MKZ-IX.4125.1.11.2025.7

Poznań, dnia 04.04.2025 podpis

W związku z planowanym remontem wybranych pomieszczeń budynku Urzędu Miasta Poznania (dawnego kolegium jezuickiego) t.j. gabinetu zastępcy prezydenta miasta (pom. nr: 117) oraz przylegającego do niego pomieszczenia socjalnego - kuchni (pom. nr: 118), wykonano badania stratygraficzne. Ich celem było rozpoznanie stratygrafii warstw malarskich, w szczególności pod kątem zachowania historycznych dekoracji, rozpoznanie ich chronologii a także stanu zachowania oraz ewentualnych przyczyn zaistniałych zniszczeń. Badania wykonano w zakresie umożliwiającym opracowanie ogólnych założeń konserwatorskich oraz programów prac konserwatorskich we wnętrzach.

Wspomniane pomieszczenia znajdują się na pierwszym piętrze. Pomieszczenie nr. 117 usytuowane w narożnej, południowo-wschodniej części budynku. Wejście do pomieszczenia znajduje się po jego stronie zachodniej, dawne przejście do pomieszczenia socjalnego usytuowane jest w ścianie północnej a na ścianie przeciwległej - południowej znajdują się dwa okna. Prawdopodobnie na ścianie wschodniej również znajdowało się jedno okno, które zostało zamurowane. W tym miejscu, na elewacji pozostała widoczna blenda. Pomieszczenie wieńczy płaski strop, który podzielony na geometryczne pola za pomocą dekoracji sztukatorskiej. Pomieszczenie nr. 118 znajduje się po jego stronie północnej i pierwotnie było z nim skomunikowane. Obecnie w pomieszczeniu 117 w miejscu dawnego przejścia znajduje się użytkowa wnęka. Od strony pom. 118 przejście jest zasłonięte konstrukcją z płyty kartonowo-gipsowej.

Badania

W trakcie badań stratygraficznych wykonano ok. 20 odkrywek na powierzchni stropu i ścian obydwu pomieszczeń. A także drzwi w pomieszczeniu nr. 117. Najbardziej reprezentatywne odkrywki udokumentowano. Zestawienie odsłoniętych warstw, w ujęciu chronologicznym przedstawiono w formie tabel.

Ozna- czenie w-wy	Charakterystyka w-wy	Dato- wanie	Ozna- czenie w-wy	Charakterystyka w-wy	Dato- wanie
A - Pomieszczenie nr 117 - sklepienie i strop			B - Pomieszczenie nr 117 ściany		
A-1	Pierwotne sklepienie - nie zidentyfikowano.	XVIII w.	B-1	Cegła ceramiczna, czerwona - murowana konstrukcja ścian budynku	XVIII w.
			B-2	Tynk wapienno-piaskowy o drobnym, jednorodnym wypełniaczu, jasny, ciepłoszary	XVIII w.
			B-3	Warstwa malarska chuda (klejowa lub wapienna), jasnougrowa znacznie przemyta i przebarwiona w kolorach Curry 80/85 - Ginster 115/Palazzo 220.	XVIII w.
			B-4	Warstwa malarska chuda (klejowa lub wapienna), błękitnoszara zbliżona do koloru Pacific 75/Verona 45	XVIII / XIX w. (?)
			B-5	Gazeta z niemieckim tekstem. Zachowana śladowo. Mogła być podkładem pod papierową tapetę.	XIX w.
A-2	Deskowanie stropu - górne, celowo bądź wtórnie zasypane gruzem	XIX/XX w.			
A-3	Deskowanie stropu - dolne. Deski grubości ok. 3 cm. pokryte matą trzcinową łączoną przy pomocy drutu i mocowaną za pomocą gwoździ.	XIX/XX w.			
A-4	Tynk wapienno-piaskowy, jasnougrowy	XIX/XX w.	B-6	Tynk wapienno piaskowy o grubszym, nieco bardziej zróżnicowanym wypełniaczu niż w warstwie B-2, ciepłoszary. Tynk zlicowany jest z poziomem fasety - zapewne został wykonany po montażu dekoracji sztukatorskiej.	XIX/XX w.
A-5	Dekoracja sztukatorska wykonana z gipsu w formie gotowych prefabrykatów montowanych na stropie przy pomocy gipsu i żelaznych wkrętów. Przed pomalowaniem przesycona gruntem o żółtawej	XIX/XX w.			

	barwie (prawdopodobnie pokostem).				
A-6	Warstwa malarska chuda, wapienna lub klejowa ciepłobiała /jasnougrowa wypełniająca pola pomiędzy elementami dekoracji sztukatorskiej	XIX/XX w.	B-7	Warstwa malarska tłusta, ugrowozielonkawa. Chronologia warstw wskazuje, że miała ona charakter tymczasowy i zapewne pełniła ona funkcję gruntującą.	XIX/XX w.
A-7	Warstwa malarska chuda klejowa (?), ciemnougrowa, zachowana w formie pasa szerokości ok. 11 cm. biegnącego wzdłuż elementów dekoracji sztukatorskiej w odległości ok. 10 cm. od nich	XIX/XX w.	B-8	Warstwa malarska tłusta, olejna/olejno- żywiczna, ciemnobrązowa. Mazerunek - imitacja bliżej nieokreślonego gatunku drewna, analogiczna jak na dekoracji sztukatorskiej stropu. Lamperia w dolnej części ścian sięgająca od 11cm do wysokości ok. 102-104 cm. od obecnego poziomu podłogi. Ogólna kolorystyka zbliżona do koloru Palazzo 155 . Do wysokości ok. 11cm zapewne sięgał cokolik przypodłogowy.	XIX/XX w.
A-8	Warstwa malarska <u>na powierzchni dekoracji sztukatorskiej</u> tłusta, olejna/olejno-żywiczna. Mazerunek - imitacja bliżej nieokreślonego gatunku drewna. Ustojenie o barwie zbliżonej do koloru: Marill 35 , malowane półkryjąco na ugrowym gruncie o barwie zbliżonej do koloru Onyx 160 lub Marill 65 .	XIX/XX w.			
A-9	Warstwa malarska <u>na powierzchni dekoracji sztukatorskiej</u> , tłusta, szarozielonkawa, o barwie zbliżonej do koloru Marill 35/ Marill 40 (!)	XIX/XX w.			
A-10	Warstwa malarska <u>na powierzchni dekoracji sztukatorskiej</u> , metaliczna w kolorze złotym. Imitacja złocień wykonana przy użyciu brązy mosiężnej.	XIX/XX w.			

A-11	Warstwa malarska <u>na płaszczyźnie stropu</u> , tłusta, olejna/ olejno-żywiczna. Ciemnobrązowa o barwie zbliżonej do Palazzo 125 lub Palazzo 155 , przechodząca z dekoracji sztukatorskiej w formie obiegającego ją pasa nieokreślonej szerokości (do ok. 10 cm).	XIX/XX w.			
A-12	Warstwa malarska tłusta tempera (?), malowana w bardzo cienkiej warstwie z widocznym duktem pędzla. Zwarta o bardzo dobrej przyczepności do podłoża. Oliwkowozielona/ ciepłoszara o barwie zbliżonej do koloru Curcuma 55 lub Palazzo 200 .	XX w.	B-9	Warstwa wyrównująca (?) grubości ok. 1-3 mm. Zapewne mineralna (gipsowa lub wapienna ?) przesycowana tłustym spoiwem (pokostem ?) o barwie zbliżonej do koloru: w jasnych partiach Marill 90 i w ciemnych Marill 85	XX w.
A-13	Warstwa malarska, temperowa (?), cienka. Ciepłobiała.	XX w.	B-10	Warstwa malarska tłusta, jasna, oliwkowozielona, o barwie zbliżonej do koloru Moos 70 - Oase 115 . Jej obecność stwierdzono tylko w sąsiedztwie opasek drzwiowych na szerokości ok. 9 cm.	XX w.
A-14	Warstwa malarska klejowa, ciepła, szarobiała, położona w bardzo grubej warstwie ok. 1-4 mm. W znacznym stopniu deformuje i zaciera rysunek dekoracji sztukatorskiej.	XX w.	B-11	Warstwa malarska twarda, zwarta (emulsyjna ?), jasnoniebieska, o barwie zbliżonej do koloru Arctis 80/ Arctis 90 (!)	XX w.
A-15	Warstwa malarska emulsyjna, biała.	XX/ XXI w. (?)	B-12	Warstwa malarska emulsyjna, biała	XX/ XXI w. (?)
A-16	Warstwa malarska emulsyjna, biała. Zwarta, twarda. W znacznym stopniu popękana. Wykazuje tendencję do łuszczenia się wraz z warstwami starszymi, w szczególności warstwą nr A-14	po 2000 r.	B-13	Warstwa wyrównująca - gips z zatopioną siatką antyrysową	po 2000 r.
			B-14	Warstwa malarska emulsyjna, biała (obecna)	po 2000 r.

Ozna- czenie w-wy	Charakterystyka w-wy	Dato- wanie	Ozna- czenie w-wy	Charakterystyka w-wy	Dato- wanie
C - Pomieszczenie nr 117 stolarka			D - Pomieszczenie nr 118 strop i ściany		
C-1	Drewno - konstrukcja drzwi i opasek drzwiowych	XX w. ?	D-1	Cegła ceramiczna, czerwona - murowana konstrukcja ścian budynku	XVIII w.
C-2	Warstwa malarska olejna, ciemnougrowa	XX w.	D-2	Tynk wapienno-piaskowy o drobnym, jednorodnym wypełniaczu, jasny, ciepłoszary	XVIII w.
C-3	Warstwa malarska olejna, biała	XX w.	D-3	Warstwa malarska chuda (pobiała wapienna ?), ciepłobiała - jasnougrowa barwie zbliżonej do koloru Curry 55/85	XVIII w. (?)
			D-4	Zaprawa wapienno-cementowa - lokalne obróbki wokół wnęki drzwiowej	XX w.
			D-5	Warstwa wyrównująca grubości ok. 1-3 mm gipsowa	XX w.
			D-6	Warstwa malarska emulsyjna ?, jasnożółta- ugrowa	XX w.
			D-7	Warstwa malarska olejna, ugroworóżowa	XX w. ?
			D-8	Płyta kartonowo-gipsowa na stalowej konstrukcji zamykająca wnękę drzwiową	XXI w.
			D-9	Warstwa wyrównująca gipsowa grubości do ok. 1,5 cm wzmocniona siatką antyrysową	XXI w.
			D-10	Warstwa malarska emulsyjna ugrowa	XXI w.

Podsumowanie wyników badań

Pomieszczenie nr 117

Faza 1

W trakcie badań nie udało się stwierdzić, czy pomieszczenie pierwotnie było sklepienie. Rozpoznanie konstrukcji ewentualnego sklepienia i znajdującej się na jego powierzchni dekoracji malarskiej wymagałoby częściowego demontażu obecnego, drewnianego stropu. Wiązałoby się to ze znaczną ingerencją, w tym

koniecznością częściowego demontażu dekoracji sztukatorskiej i drewnianej konstrukcji stropu.

Na powierzchni ścian zidentyfikowano pochodzący zapewne w pierwszej fazie budowy tynk wapienno-piaskowy o jasnym, drobnym, jednorodnym wypełniaczu (B-2). Na jego powierzchni zachowało się znacznie przetarte opracowanie barwne (B-3), wykonane w chudej technice (klejowej ?) w kolorze jasnougrowym, częściowo przebarwione, o różnym stopniu nasycenia. Jego kolor wahał się pomiędzy kolorami Curry 80/85 i Ginster 115/Palazzo 220.

Faza 2

Na ścianie północnej i zachodniej zidentyfikowano warstwę malarską w kolorze jasnoniebieskim, zbliżonym do koloru Pacific 75/Verona 45 wykonaną w chudej technice (klejowej ?). W wykonanej odkrywce warstwa malarska jest doskonale zachowana, jednak żadnych śladów tej warstwy nie odnaleziono w odkrywkach wykonanych na pozostałych ścianach, co może wskazywać, że przynajmniej lokalnie zostały one gruntownie oczyszczone.

Faza 3 / 4 ?

We wnęce okiennej po stronie zachodniej, odnaleziono wklejone fragmenty papierowe, zadrukowane niemieckim tekstem (zapewne fragmenty gazet) (B-5). Na ogół stanowiły one podkład pod papierowe tapety. Śladów samych tapet jednak nie odnaleziono.

Faza 4

Obecnie pomieszczenie jest zwieńczone płaskim, drewnianym stropem z dekoracją sztukatorską. Konstrukcję sklepienia tworzą dwie warstwy deskowania, pomiędzy którymi znajduje się dylatacja o szerokości ok. 12 cm. Górna warstwa (A-2) zapewne jest przysypana gruzem, który widoczny jest w szczelinie pomiędzy deskami. Nie ustalono, czy stanowi on celowe wypełnienie przestrzeni nad stropem. Dolna warstwa deskowania (A-3) pokryta jest tynkiem wapienno-piaskowym na podbitce trzcinowej (A-4). Na nim znajduje się dekoracja sztukatorska (A-5), wykonana z gotowych, prefabrykowanych elementów, mocowanych za pomocą gipsu i żelaznych wkrętów. Profilowane listwy łączone są z elementami o długości ok. 70 - 80 cm.

Dekoracja sztukatorska na całej powierzchni jest malowana. W części monochromatyczna, o barwie oliwkowozielonej (A-9) ze złożonymi akcentami (A-10). W części mazerowana (A-8) - brązowa i/lub ciemnobrązowa na ciemnougrowym podmalowaniu. Imituje nieokreślone gatunki drewna. Dekoracja wykonana jest przy użyciu farb olejnych lub olejno-żywicznych, wrażliwych na działanie rozpuszczalników i podwyższonej temperatury.

Tynkowane płaszczyzny stropu pomiędzy profilami pomalowane zostały przy użyciu farby klejowej lub pobiału wapiennej w kolorze ciepłobiałym (A-6). Wzdłuż profili sztukatorskich (A-11) oraz zapewne na ścianie poniżej fasety (B-8),

wmalowane zostały pasy o szerokości ok. 10 cm ciemnobrązowe, zapewne monochromatyczne, kolorystycznie nawiązujące do mazerowanej dekoracji na elementach sztukaterii.

W odkrywce nr 1 zidentyfikowano również pas w kolorze ugrowym (A-7), biegnący wzdłuż profili sztukatorskich, równolegle do ciemnego pasa (A-11). Zapewne jest to tylko lokalnie zachowany fragment właściwego opracowania barwnego płaszczyzn stropu. Zbliżony kolor pojawia się również w odkrywkach w sąsiedztwie rozety.

Na powierzchni ścian, od wysokości ok. 11 cm ponad poziomem obecnej podłogi do wysokości ok. 102-104 cm znajduje się ciemnobrązowa "lamperia", mazerowana, zapewne imitująca drewnianą okładzinę/ boazerię (B-8). W odkrywkach nie natrafiono na podziały mogące wskazywać na jej bardziej rozbudowaną formę. Malowana w tłustej technice, analogicznej jak elementy mazerowane na powierzchni dekoracji sztukatorskiej. Znajdowała się ona na wszystkich ścianach, z wnękami okiennymi włącznie.

W zachodniej wnęcie okiennej znaleziono drewniany "flek" osadzony w tynku (odkrywka nr 12). Mógł on służyć do mocowania drewnianego profilu zamykającego od góry malowaną lamperię. W tej fazie chronologicznej nie odnaleziono dekoracji malarskiej ponad poziomem lamperii. Nie można wykluczyć, że dekorację stanowiła ewentualna tapeta wspomniana powyżej.

Mazerowana "boazeria" zaczyna się na wysokości ok. 11 cm nad podłogą, wskazuje, że zapewne do tej wysokości sięgały listwy przypodłogowe.

Faza 5

Cała powierzchnia dekoracji sztukatorskiej zamalowana została w kolorze Oliwkowozielonym/ ciepłoszarym o barwie zbliżonej do koloru Curcuma 55 lub Palazzo 200, w bliżej nieokreślonej tłustej, bardzo trwałej technice. Farba położona jest cienko, z widocznym duktem pędzla. Nie powoduje zatarcia szczegółów formy dekoracji sztukatorskiej.

W trakcie remontu wnętrza zapewne wymieniono drzwi zwiężając przy tym wejścia. Wskazuje na to zachowana wokół opasek drzwiowych zaprawa cementowa szerokości ok. 6 cm. (odkrywki nr 14 i 16; nie ujęta w tabeli). Powierzchnia ścian w całości pokryta została warstwą wyrównującą (gipsową ?) grubości ok. 1-3 mm, którą następnie przesycono pokostem (?), co ograniczyło jej chłonność i nadało ugrową barwę (B-9). Ściany pomalowano w tłustej technice, w kolorze, jasnej oliwkowej zieleni o barwie zbliżonej do koloru Moos 70 - Oase 115.

Ówczesnej kolorystyki drzwi nie zidentyfikowano.

Faza 6 - 8

Kolejne opracowania poszczególnych powierzchni miały charakter wyłącznie monochromatyczny. Strop malowany był wyłącznie w kolorze białym o różnych odcieniach. Początkowo w technice klejowej (A-14), w bardzo grubej warstwie, która

w znacznym stopniu zatarła detale formy dekoracji sztukatorskiej. Kolejne opracowania wykonano przy użyciu farb emulsyjnych (A-15, 16).

Powierzchnie ścian malowano kolejno w kolorze jasnoniebieskim (B-11) i białym (B-12). Podczas ostatniego remontu ściany wyrównano przy pomocy zaprawy gipsowej z zatopioną siatką antyrysową. Następnie pomalowano farbą emulsyjną w kolorze białym.

Na powierzchni **drzwi** zidentyfikowano tylko dwie warstwy malarskie, pochodzące, zapewne współczesne, wykonane w technice olejnej. Kolejno ciemnougrową i białą (obecną).

Pomieszczenie nr 118

Faza 1

W pomieszczeniu zachowały się najstarsze tynki (D-2) analogiczne jak w pomieszczeniu nr. 117 Bezpośrednio na ich powierzchni znajduje się jasnougrowa warstwa wykonana w chudej wapiennej lub klejowej technice. Jest przemyta i zachowana lokalnie w formie cienkiego woalu na powierzchni tynku o barwie zbliżonej do koloru **Curry 55/85**.

Faza 2

Kolejne zachowane warstwy zapewne są już znacznie późniejsze. Cementowe obróbki wnęki drzwiowej, mogą wskazywać, że są one współczesne fazie 5 dekoracji z pomieszczenia nr 117 w czasie której wymienione zostały drzwi wejściowe do pomieszczeń.

Powierzchnie ścian wyrównane zostały przy użyciu gipsu, jednak nie przesyciono ich pokostem.

Faza 3(?)

Kolejne warstwy malarskie wydają się znacznie późniejsze. Warstwa zachowana we wnęcie drzwiowej oraz w narożniku między sklepieniem i ścianą (C-6), wykonana została prawdopodobnie przy użyciu farby emulsyjnej, w kolorze ugrowym. Zachowana we wnęcie drzwiowej warstwa olejna, to zapewne współczesna jej lamperia (C-7).

Faza 4

Kolejne opracowanie jest niewątpliwie współczesne. Wnęka drzwiowa została zabudowana przy pomocy płyty kartonowo gipsowej, na stalowej konstrukcji. Pozostałe partie ścian pokryte zostały gładzią gipsową wzmocnioną siatką antyrysową i pomalowane przy użyciu farby emulsyjnej (C-8-10).

Stan zachowania

Pomieszczenie nr 117

Nie rozpoznano pierwotnego opracowania sklepienia wnętrza a więc i jego stanu zachowania. Pierwotne i kolejne opracowania powierzchni ścian do czasu remontu wnętrza na przełomie XIX i XX wieku zachowały się śladowo i nie pozwalają obecnie na wykonanie ewentualnej rekonstrukcji wystroju wnętrza.

Pomieszczenie wieńczy obecnie drewniany, tynkowany strop z dekoracją sztukatorską. W miejscach dostępnych w trakcie badań wydaje się być w pełni stabilny. W wykonanych odkrywkach nie stwierdzono śladów jego zawilgocenia i w konsekwencji rozwoju grzybów domowych lub żerowania owadów. Specyfika tynków wykonanych na podbitce trzcinowej sprawia, że trudno jest ocenić stopień ich odspojenia od podłoża. W dostępnych miejscach tynki wydają się być w pełni stabilne. Widoczne na powierzchni pęknięcia są naturalnym skutkiem pracy drewnianego podłoża i nie wskazują na jego osłabienie. Nie stwierdzono występowania odspojień dekoracji sztukatorskiej od podłoża. Co ok. 70-80 cm. ujawniły się pęknięcia w miejscach łączenia poszczególnych prefabrykowanych elementów. Zaobserwowane drobne ubytki formy są na ogół skutkiem odspajania warstwy malarskiej.

W pełni czytelny wydaje się być sposób opracowania oraz kolorystyka stropu i dekoracji sztukatorskiej. Opracowanie malarskie na płaszczyznach stropu, pomiędzy profilami sztukatorskimi wykonane zostało w nietrwałej (zapewne klejowej ?) technice. Na podstawie wykonanych odkrywek szacuje się, że zachowało się w ok. 30-50 %. Jego kolorystyka jest zniekształcona na skutek zabrudzenia i wtórnego przesycenia spoiwami, wydaje się jednak czytelna w stopniu umożliwiającym wykonanie rekonstrukcji dekoracji.

Opracowanie malarskie dekoracji sztukatorskiej wykonane zostało zapewne w technice olejnej i olejno-żywicznej, wrażliwej na działanie rozpuszczalników i podwyższonej temperatury. Pierwsze przemalowane wykonano w nieokreślonej technice, znacznie trwalszej i bardziej odpornej na działanie rozpuszczalników i temperatury. Warstwa malarska jest bardzo cienka, malowana z widocznym duktem pędzla. Nie deformuje detali dekoracji sztukatorskiej, jednak w znacznym stopniu zaciera ich kolorystykę.

Kolejne przemalowanie wykonano w technice klejowej. Warstwa malarska ma grubość od ok. 1 do ok. 4 mm, miejscami niemal całkowicie zacierając szczegóły dekoracji sztukatorskiej. Niedobór spoiwa, bądź jego degradacja sprawiły, że warstwa ta jest bardzo krucha i wrażliwa na działanie wody. Jest przyczyną powstawania charakterystycznej siatki spękań zarówno na płaszczyznach stropu jak i na dekoracji sztukatorskiej. Kolejne dwa przemalowania wykonano przy użyciu zwartej i bardzo trwałej farby emulsyjnej. Jednak ich bardzo nietrwałe podłoże sprawia, że wykazują one tendencję do odspajania.

Tynki na powierzchni ścian wydają się być w pełni stabilne, choć powierzchnię odspojeń oszacowano na ok. 20-30%. Część ewentualnych rys i pęknięć może jednak być maskowana przez wykonaną w ostatnich latach gładź gipsową wzmocnioną za pomocą siatki antyrysowej.

Pierwotny tynk w górnych partiach ścian zapewne został częściowo usunięty w związku z montażem stropu i dekoracji sztukatorskiej. Uwidocznił się w większości odkrywek wykonanych w dolnych partiach ścian. W miejscach odsłoniętych był zwarty i w pełni stabilny. Jednak na podstawie wykonanych odkrywek nie można ocenić w pełni jego stanu zachowania. Znajdująca się na jego powierzchni pierwsza dekoracja malarska (jasnougrowa), ujawniona w odkrywkach jest znacznie przemyta i przebarwiona. Zachowana jest w stopniu śladowym. Zdecydowanie lepiej zachowana jest kolejna dekoracja (szarobłękitna). Uwidoczniła się tylko w jednej odkrywce (odkr. nr 15), na ścianie zachodniej, ale tworzy zwartą powierzchnię o zdecydowanej kolorystyce. Nie wykazuje tendencji do łuszczenia się lub pudrowania.

Powierzchnia odkrywek jest zbyt mała aby dokładnie oszacować stopień zachowania dekoracji ścian z czasu powstania stropu (XIX/XX w). Dekoracja ta (mazerunek nawiązujący do dekoracji stropu), jest jednak doskonale czytelna do wysokości ok. 102-104 cm. Szacuje się, że w wykonanych odkrywkach zachowała się w ok. 70-80 %. Została częściowo uszkodzona przy wymianie drzwi i okien. Jej powierzchnia jest częściowo przemyta lub przetarta jednak barwa i rysunek usłojenia są na ogół dobrze czytelne. Jest czytelna w stopniu umożliwiającym wykonanie jej rekonstrukcji. Podobnie jak w wypadku dekoracji sztukatorskiej, problemem jest znajdujące się na jej powierzchni przemalowanie, wykonane w znacznie trwalszej technice i w związku z tym trudne do usunięcia bez uszkodzenia wspomnianej dekoracji. Nie rozpoznano dekoracji powyżej poziomu lamperii. Niewykluczone, że stanowiła ją bliżej nieokreślona papierowa tapeta, która się nie zachowała.

Pomieszczenie nr 118

Najstarszy tynk ujawniony w wykonanych odkrywkach ma charakter bardzo zbliżony do pierwotnych tynków z pomieszczenia nr 117. Niewykluczone więc, że w całym pomieszczeniu mogły się zachować na większych powierzchniach. Podobnie jak w pomieszczeniu nr 117 najstarsza warstwa malarska (jasnougrowa) zachowana jest w stopniu śladowym. Prawdopodobnie ściany pomieszczenia w trakcie jednego z remontów zostały gruntownie oczyszczone gdyż w kolejnych warstwach zidentyfikowano już tylko opracowania współczesne - XX-wieczne. Obecnie powierzchnia ścian w całości pokryta jest gładzią gipsową, wzmocnioną siatką antyrysową i malowana przy użyciu farb emulsyjnych.

Wnioski i założenia konserwatorskie

Pomieszczenie nr. 117

Pierwotna, XVIII-wieczna dekoracja malarska wnętrza nie została ustalona. W odkrywkach w glifie okiennym zidentyfikowano pozostałości opracowań powierzchni ścian, trudnych do dokładniejszego datowania, jednak niewątpliwie pochodzących sprzed remontu pomieszczenia z końca XIX bądź początku XX wieku. Najstarsze odsłonięte warstwy malarskie są zachowane śladowo i nie dają podstaw do wykonania ewentualnej rekonstrukcji dekoracji wnętrza. Z uwagi na ich charakter (wyłącznie jednobarwne opracowanie), obecnie nie wydaje się zasadne ich dalsze odsłanianie i eksponowanie w formie świadków. Wskazane jest natomiast wykonanie dalszych badań w trakcie trwania prac remontowych i konserwatorskich.

W związku z brakiem obecnie możliwości przeprowadzenia szczegółowych badań ewentualnego pierwotnego sklepienia, proponuje się zachowanie stropu z przełomu XIX i XX w oraz przeprowadzenie jego konserwacji lub aranżacji. Wykonanie ewentualnego rozpoznania pierwotnego sklepienia proponuje się dokonać w trakcie trwania prac remontowych i konserwatorskich we wnętrzu.

W znacznym stopniu czytelna jest dekoracja wnętrza z przełomu XIX/XX w. Kolorystyka stropu jak i dolnej części ścian ustalona na podstawie badań, wydaje się rozpoznana i udokumentowana w stopniu umożliwiającym poddanie jej konserwacji i/lub rekonstrukcji z koniecznością częściowej aranżacji.

Stan zachowanych elementów wystroju jest stabilny i nie wymagają one pilnej interwencji konserwatorskiej. W wypadku stropu konieczne jest jednak usunięcie części wtórnych nawarstwień, w tym przede wszystkim bardzo grubej warstwy farby klejowej i dwóch kolejnych opracowań wykonanych przy użyciu farb emulsyjnych. Pokryte są pogłębiającą się siatką spękań i wykazują tendencję do odpajania i łuszczenia. Ich usunięcie pozwoli na odsłonięcie precyzyjnego rysunku dekoracji sztukatorskiej.

Dekoracja malarska na jej powierzchni zamalowana jest w technice tłustej tempery znacznie mniej wrażliwej na działanie rozpuszczalników niż pierwotna dekoracja (mazerunek). Jej pełne oczyszczenie może się okazać trudne technicznie, czasochłonne i kosztowne.

Kolory odsłonięte w trakcie badań i opisane w powyższym zestawieniu nie są jednoznaczny wskazaniem docelowej kolorystyki wnętrz. W każdym wypadku przed rozpoczęciem prac malarskich należy wykonać próby barwne i uzyskać akceptację MKZ w Poznaniu.

Materiały wskazane w poniższych programach prac konserwatorskich są jedynie przykładami. Dopuszczalne jest zastosowanie materiałów innych firm o analogicznych parametrach.

Wszelkie prace, w szczególności związane z usuwaniem przemałowań i skuwaniem tynków powinny się odbywać pod ścisłym nadzorem konserwatorskim.

Pomieszczenie nr 117 pełni obecnie funkcję gabinetu zastępcy prezydenta miasta Poznania. Jest miejscem pracy jak i części oficjalnych spotkań. Powinno więc po zakończeniu prac remontowych uzyskać odpowiednio reprezentacyjny wystrój.

Zakres planowanych prac powinien uwzględniać charakter i aktualną funkcję pomieszczeń a także stan zachowania i wartość historyczną jego dekoracji, możliwość przeprowadzenia określonych zabiegów oraz związane z tym czas i koszty.

Proponuje się rozważenie trzech wariantów postępowania:

1. Przeprowadzenie tylko niezbędnych prac wykonanie aranżacji barwnej pomieszczenia
 - a. Konieczne oczyszczenie powierzchni stropu - usunięcie grubych, niestabilnych nawarstwień przemałowań z pozostawieniem pierwszego, bardzo trwałego, monochromatycznego przemałowania (w zestawieniu oznaczonego nr-em A-13).
 - b. Wykonanie niezbędnych uzupełnień i napraw na płaszczyźnie stropu i dekoracji sztukatorskiej.
 - c. Aranżacja barwna całego wnętrza ustalona w porozumieniu z MKZ w Poznaniu. Wstępnie proponuje się zachowanie podziału dekoracji malarskiej na wykonaną w trwalszej, bardziej "tłustej" technice imitację drewnianej okładziny (mazerunek), i dekorację powyżej lamperii o powierzchni matowej, optycznie przypominającej farbę klejową lub wapienną.

W związku z pozostawieniem wtórnych nawarstwień na powierzchni ścian dopuszczalne jest zastosowanie dowolnych farb. W wypadku stropu i w szczególności dekoracji sztukatorskiej, ze względu na częściowe usunięcie wtórnych nawarstwień, wskazane jest użycie farb odwracalnych.

2. Przeprowadzenie niezbędnych prac, odsłonięcie i przeprowadzenie konserwacji świadków pierwotnej dekoracji, wykonanie aranżacji wnętrza w oparciu o odsłonięte świadki. Lokalizacja może być uzależniona od stanu zachowania dekoracji po jej oczyszczeniu.
 - a. Oczyszczenie powierzchni stropu - usunięcie grubych, niestabilnych nawarstwień przemałowań z pozostawieniem pierwszego, bardzo trwałego, monochromatycznego przemałowania (w zestawieniu oznaczonego nr-em A-13).

- b. Odsłonięcie niewielkiego świadka oryginalnej dekoracji malarskiej na powierzchni stropu, przeprowadzenie jego konserwacji.
- c. Wykonanie niezbędnych uzupełnień i napraw na płaszczyźnie stropu i dekoracji sztukatorskiej.
- d. Wykonanie rekonstrukcji pierwotnej dekoracji stropu na podstawie odsłoniętego i poddanego konserwacji świadka

Analogicznie w wypadku ścian -

- e. odsłonięcie niewielkiego fragmentu lamperii w ich dolnej części, przeprowadzenie jego konserwacji i na tej podstawie wykonanie rekonstrukcji/aranżacji dolnych partii ścian.
- f. Aranżacja barwna ścian powyżej lamperii ustalona w porozumieniu z MKZ w Poznaniu.

3. Usunięcie wszystkich wtórnych nawarstwień i wykonanie pełnej konserwacji odsłoniętych fragmentów dekoracji.

- a. Wykonanie pełnej konserwacji dekoracji stropu - oczyszczenie powierzchni z przemalowań - odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej, wykonanie uzupełnień formy i napraw na płaszczyźnie stropu i dekoracji sztukatorskiej, uzupełnienie/ rekonstrukcja dekoracji malarskiej

Analogicznie w wypadku ścian -

- b. Usunięcie wszystkich gipsowych wypraw oraz wtórnych nawarstwień tynków - odsłonięcie mazerowanej lamperii, uzupełnienie ubytków tynków, uzupełnienie/ rekonstrukcja dekoracji malarskiej.
- c. Aranżacja barwna ścian powyżej lamperii ustalona w porozumieniu z MKZ w Poznaniu. Niewykluczone, że podczas usuwania wszystkich wtórnych nawarstwień ujawnią się dotychczas nierozpoznane elementy dekoracji mogące stanowić podstawę do opracowania powierzchni ścian powyżej lamperii.
- d. Wskazane jest również wykonanie rekonstrukcji drewnianego cokolika przyściennego wysokości ok. 11 cm.

Pomieszczenie nr. 118

Pomieszczenie nr 118 nie ma charakteru reprezentacyjnego, a ze względu na pełnione funkcje (kuchenne) również dostęp do niego jest nieco ograniczony. W tym wypadku pewną rolę mogą odgrywać względy sanitarne.

W trakcie badań odsłonięto stosunkowo dobrze zachowane fragmenty najstarszych tynków. Jednak historyczne opracowania barwne zachowały się w

stopniu śladowym. Nie ma więc jednoznacznych podstaw do wykonania aranżacji barwnej wnętrza. Obecny jego stan nie wymaga pilnej interwencji konserwatorskiej. W związku z tym proponuje się rozważenie dwóch wariantów postępowania:

1.

- a. Pozostawienie obecnego opracowania na powierzchni ścian i stropu.
- b. Wykonanie niezbędnych uzupełnień i napraw.
- c. Aranżacja barwna całego wnętrza ustalona w porozumieniu z MKZ w Poznaniu.

Niewykluczone, że w związku z przeznaczeniem wnętrza przy doborze materiałów wskazane będzie uwzględnienie warunków sanitarnych.

2.

- a. Oczyszczenie powierzchni stropu i ścian - usunięcie wszystkich wtórnych nawarstwień przemalowań - odsłonięcie pierwotnych tynków z pozostałościami opracowań barwnych.
- b. Uzupełnienie ubytków tynków przy użyciu odpowiednio dobranej pod względem barwy i granulacji kruszywa zaprawy wapienno piaskowej.
- c. Wykonanie aranżacji barwnej wnętrza w oparciu o zachowane pozostałości pierwotnych opracowań barwnych.

Program prac konserwatorskich

Pomieszczenie nr. 117

Ad. 1.

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed rozpoczęciem prac konserwatorskich
2. Oczyszczenie powierzchni dekoracji sztukatorskiej z pozostawieniem przemalowania bezpośrednio pokrywającego właściwą dekorację stropu. Do usuwania współczesnych warstw przemalowań możliwe jest zastosowanie preparatów do zmiękczenia starych powłok malarskich (typy 3V3). Warstwę farby klejowej (A-14) o znacznie osłabionej spoiwości można usuwać mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej.
3. Oczyszczenie płaszczyzn stropu pomiędzy elementami dekoracji sztukatorskiej - usunięcie nawarstwień farby klejowej i następnych warstw przemalowań, mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej.

4. W razie konieczności wzmocnienie piaskującego się tynku przy pomocy preparatów krzemoorganicznych (np. KSE 100 / KSE 300 lub KEIM Reverfix) z pominięciem wtórnych nawarstwień przemalowań.
5. Kontrola stabilności tynków. Ewentualne podklejenie odspojonych tynków metodą iniekcji przy pomocy wodnych dyspersji żywic (Primal AC-33, Vinavil)
6. Kontrola stabilności poszczególnych elementów dekoracji sztukatorskiej.
7. Ewentualne wzmocnienie i stabilizacja osłabionych elementów dekoracji sztukatorskiej.
8. Uzupełnienie ubytków formy dekoracji sztukatorskiej, przy użyciu gipsu
9. Uzupełnienie ubytków na płaszczyznach stropu, przy użyciu np. zaprawy Uniflot. Dopuszczalne jest użycie cienkiej taśmy antyrysowej.
10. Wykonanie niezbędnych napraw i uzupełnień na powierzchni ścian.
11. Aranżacja malarska powierzchni ścian i stropu. Wskazane jest by kolorystyka wnętrza nawiązywała do kolorystyki odsłoniętej w badaniach. Aranżacja powinna zostać uzgodniona z MKZ w Poznaniu. W wypadku malowania stropu należy użyć farb odwracalnych np. typu KEIM Reversil. W wypadku ścian dopuszczalne jest użycie dowolnych farb o matowej powierzchni.

Ad. 2.

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.
2. Oczyszczenie powierzchni dekoracji sztukatorskiej z pozostawieniem przemalowania bezpośrednio pokrywającego właściwą dekorację stropu. Do usuwania współczesnych warstw przemalowań możliwe jest zastosowanie preparatów do zmiękczenia starych powłok malarskich (typy 3V3). Warstwę farby klejowej (A-14) o znacznie osłabionej spoiwości można usuwać mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej.
3. Oczyszczenie płaszczyzn stropu pomiędzy elementami dekoracji sztukatorskiej, - usunięcie nawarstwień farby klejowej i kolejnych warstw przemalowań, mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej.
4. W razie konieczności wzmocnienie piaskującego się tynku przy pomocy preparatów krzemoorganicznych (np. KEIM Reverfix).
5. Kontrola stabilności tynków. Ewentualne podklejenie odspojonych tynków metodą iniekcji przy pomocy wodnych dyspersji żywic (Primal AC-33, Vinavil)
6. Uzupełnienie ubytków tynków na płaszczyznach stropu przy użyciu cienkowarstwowej szpachlówki wapiennej.
7. Kontrola stabilności poszczególnych elementów dekoracji sztukatorskiej.
8. Ewentualne wzmocnienie i stabilizacja osłabionych elementów elementów dekoracji sztukatorskiej.
9. Uzupełnienie ubytków formy, przy użyciu gipsu

10. Odsłonięcie świadka oryginalnej dekoracji malarskiej na powierzchni stropu, przy użyciu preparatów do usuwania starych powłok malarskich, kompozycji rozpuszczalników lub strumienia gorącej pary wodnej z zachowaniem najwyższej ostrożności.
11. Analogicznie odsłonięcie świadka na powierzchni ścian
12. Zabezpieczenie odsłoniętej oryginalnej warstwy malarskiej na powierzchni dekoracji sztukatorskiej i lamperii w dolnych partiach ścian werniksem retuszującym.
13. przeprowadzenie konserwacji odsłoniętych świadków z lokalnym uzupełnieniem - punktowaniem/ rekonstrukcją warstwy malarskiej.
14. Wykonanie rekonstrukcji dekoracji na pozostałych powierzchniach w oparciu o kolorystykę i sposób opracowania odsłoniętych i poddanych konserwacji fragmentów oryginalnej dekoracji.
15. Zabezpieczenie powierzchni i wyrównanie połysku całej powierzchni dekoracji sztukatorskiej przy pomocy werniksu.
16. Aranżacja ściany powyżej lamperii

Ad. 3.

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.
2. Oczyszczenie powierzchni dekoracji sztukatorskiej z pozostawieniem przemalowania bezpośrednio pokrywającego właściwą dekorację stropu. Do usuwania współczesnych warstw przemalowań możliwe jest zastosowanie preparatów do zmiękczenia starych powłok malarskich (typy 3V3). Warstwę farby klejowej (A-14) o znacznie osłabionej spoiwości można usuwać mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej.
3. Oczyszczenie płaszczyzn stropu pomiędzy elementami dekoracji sztukatorskiej, - usunięcie nawarstwień farby klejowej i kolejnych warstw przemalowań, mechanicznie przy użyciu szpachelek i sztywnych pędzli po ewentualnym zmiękczeniu przy pomocy strumienia pary wodnej - odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej.
4. W razie konieczności wzmocnienie piaskującego się tynku przy pomocy preparatów krzemoorganicznych (np. KSE 100 / KSE 300 lub KEIM Reverfix).
5. Kontrola stabilności tynków. Ewentualne podklejenie odspojonych tynków metodą iniekcji przy pomocy wodnych dyspersji żywic (Primal AC-33, Vinavil)
6. Uzupełnienie ubytków tynków na płaszczyznach stropu przy użyciu cienkowarstwowej szpachlówki wapiennej.
7. Odsłonięcie w całości oryginalnej dekoracji malarskiej na powierzchni stropu, przy użyciu preparatów do usuwania starych powłok malarskich, kompozycji

- rozpuszczalników lub strumienia gorącej pary wodnej z zachowaniem najwyższej ostrożności.
8. Zabezpieczenie odsłoniętej dekoracji malarskiej werniksem retuszerskim.
 9. Kontrola stabilności poszczególnych elementów dekoracji sztukatorskiej.
 10. Ewentualne wzmocnienie i stabilizacja osłabionych elementów elementów dekoracji sztukatorskiej.
 11. Uzupelnienie ubytków formy dekoracji sztukatorskiej, przy użyciu gipsu
 12. Usunięcie gipsowych tynków oraz przemaalowań do warstwy oznaczonej jako B-8 na całej powierzchni ścian - odsłonięcie w całości mazerowanej lamperii.
 13. Zabezpieczenie odsłoniętej oryginalnej warstwy malarskiej na powierzchni ścian werniksem retuszerskim.
 14. Wykonanie uzupełnień ubytków tynków przy użyciu zaprawy wapienno-piaskowej. W wypadku ściany powyżej lamperii nie wyklucza się możliwości użycia cienkowarstwowej wyrównującej szpachlówki wapiennej na całej powierzchni.
 15. Uzupelnienie - punktowanie/ rekonstrukcja warstwy malarskiej na płaszczyznach stropu, dekoracji sztukatorskiej i powierzchniach ścian.
 16. Zabezpieczenie powierzchni i wyrównanie połysku całej powierzchni dekoracji sztukatorskiej przy pomocy werniksu.
 17. Wykonanie rekonstrukcji / aranżacji dekoracji ścian powyżej poziomu mazerowanej lamperii. Nie wyklucza się zastosowania tapety oraz lamperii od górnej partii ścian przy pomocy wąskiej profilowanej listwy.

Pomieszczenie nr. 118

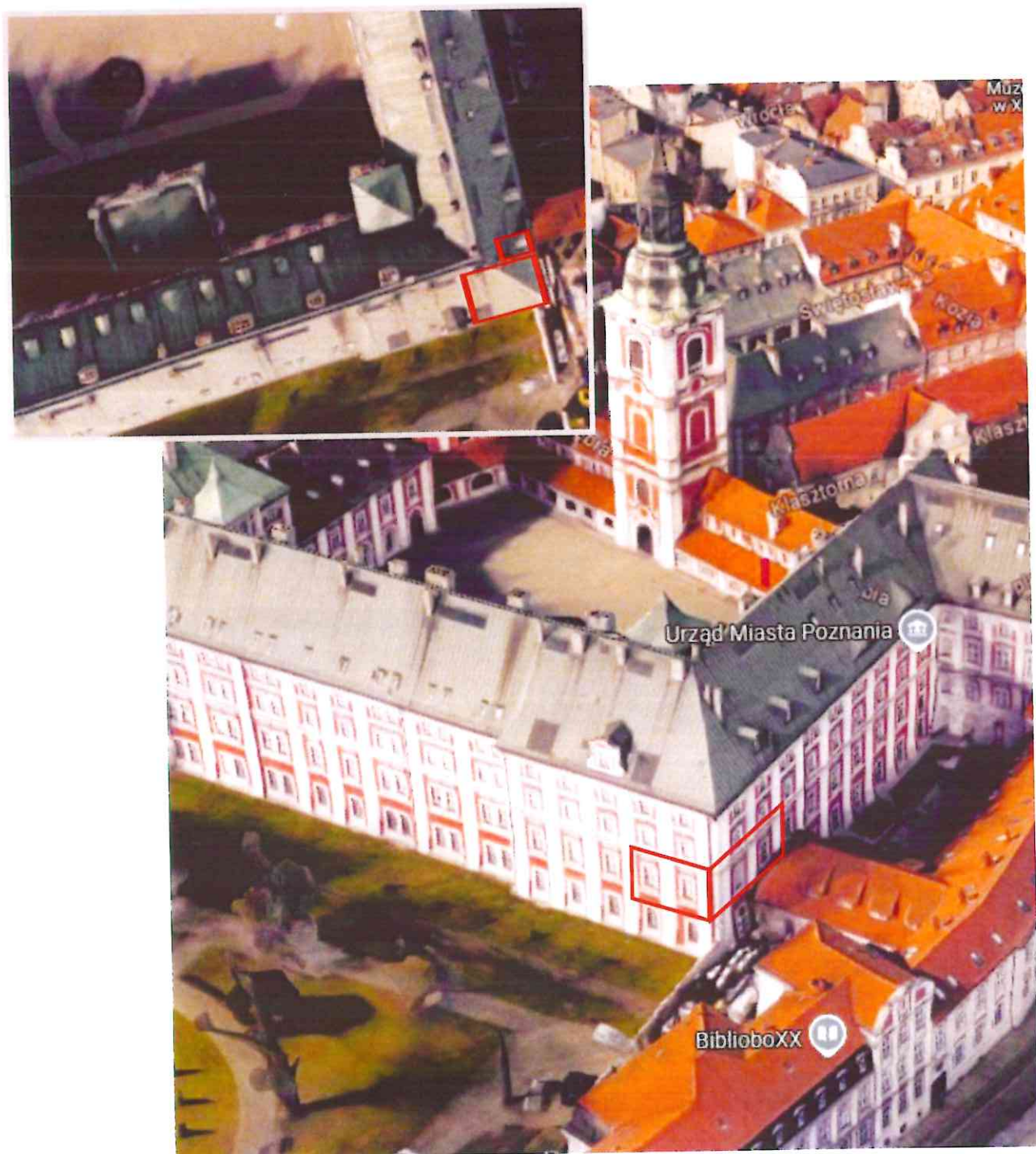
Ad. 1.

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed rozpoczęciem prac konserwatorskich
2. Oczyszczenie i ścian z kurzu, usunięcie ewentualnych luźnych tynków i farb.
3. W razie konieczności wzmocnienie piaskującego się tynku przy pomocy preparatów krzemooorganicznych (np. KSE 100 / KSE 300)
4. Kontrola stabilności tynków. Ewentualne podklejenie odspojonych tynków metodą iniekcji przy pomocy wodnych dyspersji żywic (Primal AC-33, Vinavil)
5. Wykonanie niezbędnych napraw i uzupełnień na powierzchni ścian i sklepienia. W razie konieczności dopuszczalne jest użycie cienkiej taśmy antyrysowej.
6. Aranżacja malarska powierzchni ścian i sklepienia. Wskazane jest by kolorystyka wnętrza nawiązywała do kolorystyki odsłoniętej w badaniach. Aranżacja powinna zostać uzgodniona z MKZ w Poznaniu. Zaleca się zastosowania farb optycznie matowych o podwyższonej odporności na szorowanie.

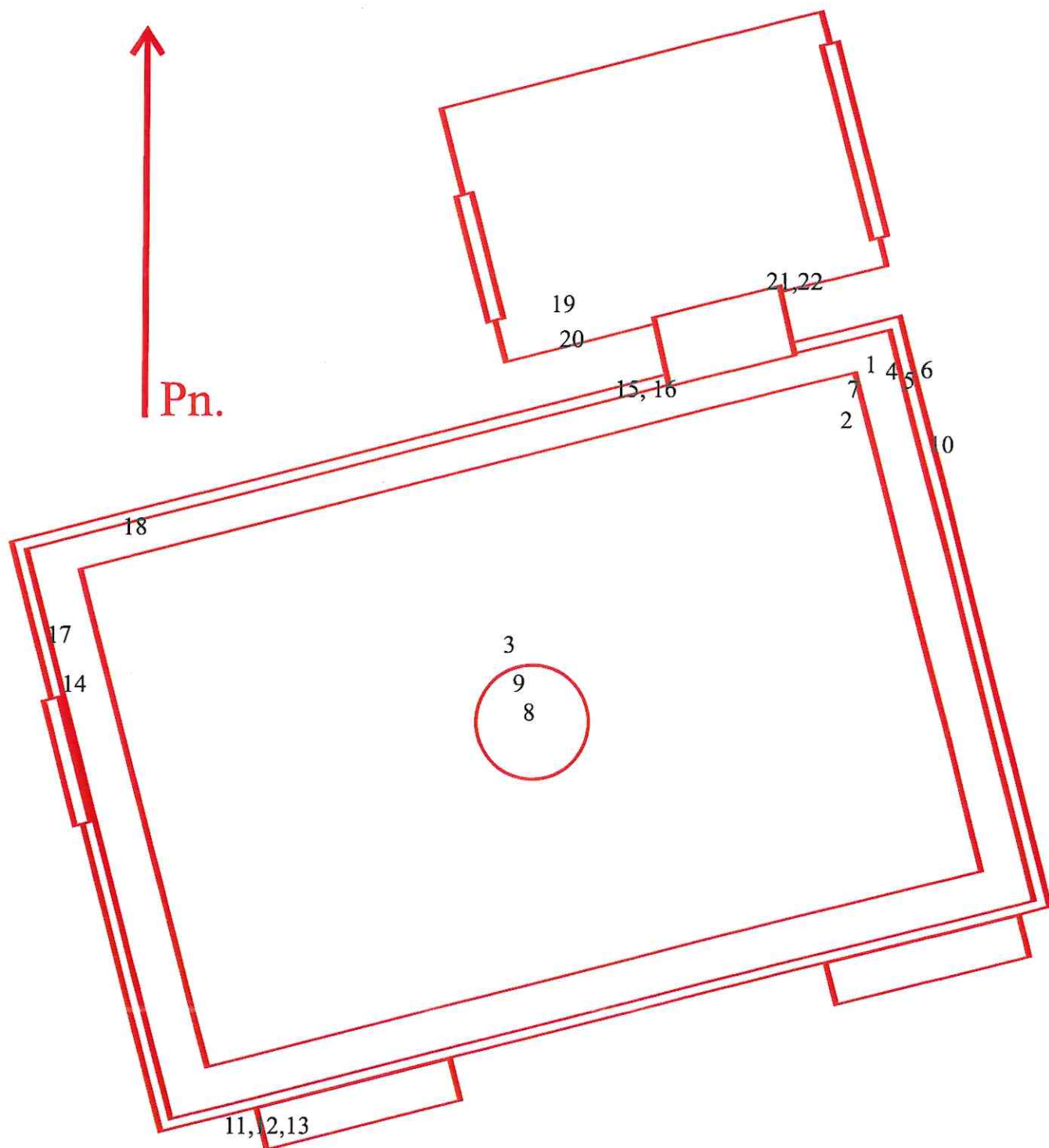
Ad. 2.

1. Wykonanie dokumentacji stanu zachowania przed rozpoczęciem prac konserwatorskich.
2. Usunięcie mechaniczne wszystkich wtórnych nawarstwień w powierzchni najstarszych tynków z pozostawieniem pierwszego opracowania barwnego.
3. W razie konieczności wzmocnienie piaskującego się tynku i pudrującej warstwy malarskiej przy pomocy preparatów krzemooorganicznych (np. KSE 100 / KSE 300 lub KEIM Reverfix).
4. Kontrola stabilności tynków. Ewentualne podklejenie odspojonych tynków metodą iniekcji przy pomocy wodnych dyspersji żywic (Primal AC-33, Vinavil)
5. Uzupełnienie ubytków tynków przy użyciu zaprawy wapienno-piaskowej.
6. Wykonanie uzupełnień ubytków tynków przy użyciu zaprawy wapienno-piaskowej.
7. Uzupełnienie warstwy malarskiej - w zależności od stanu zachowania - punktowanie (na większych powierzchniach może być wykonanie przez topowanie), lub pełna rekonstrukcja/ aranżacja - malowanie całych powierzchni ścian. W takim przypadku proponuje się zastosowanie farb silikatowych.

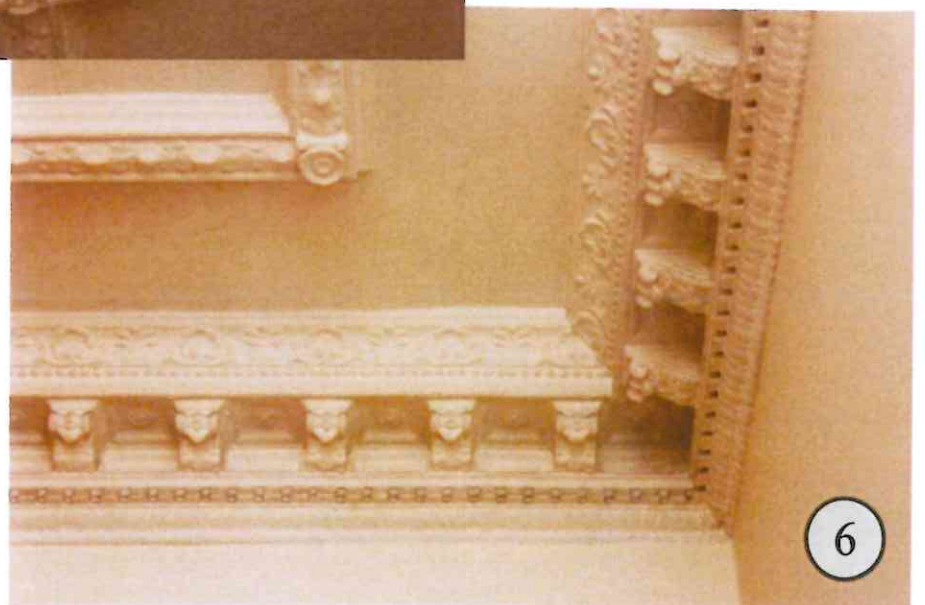
Dokumentacja fotograficzna

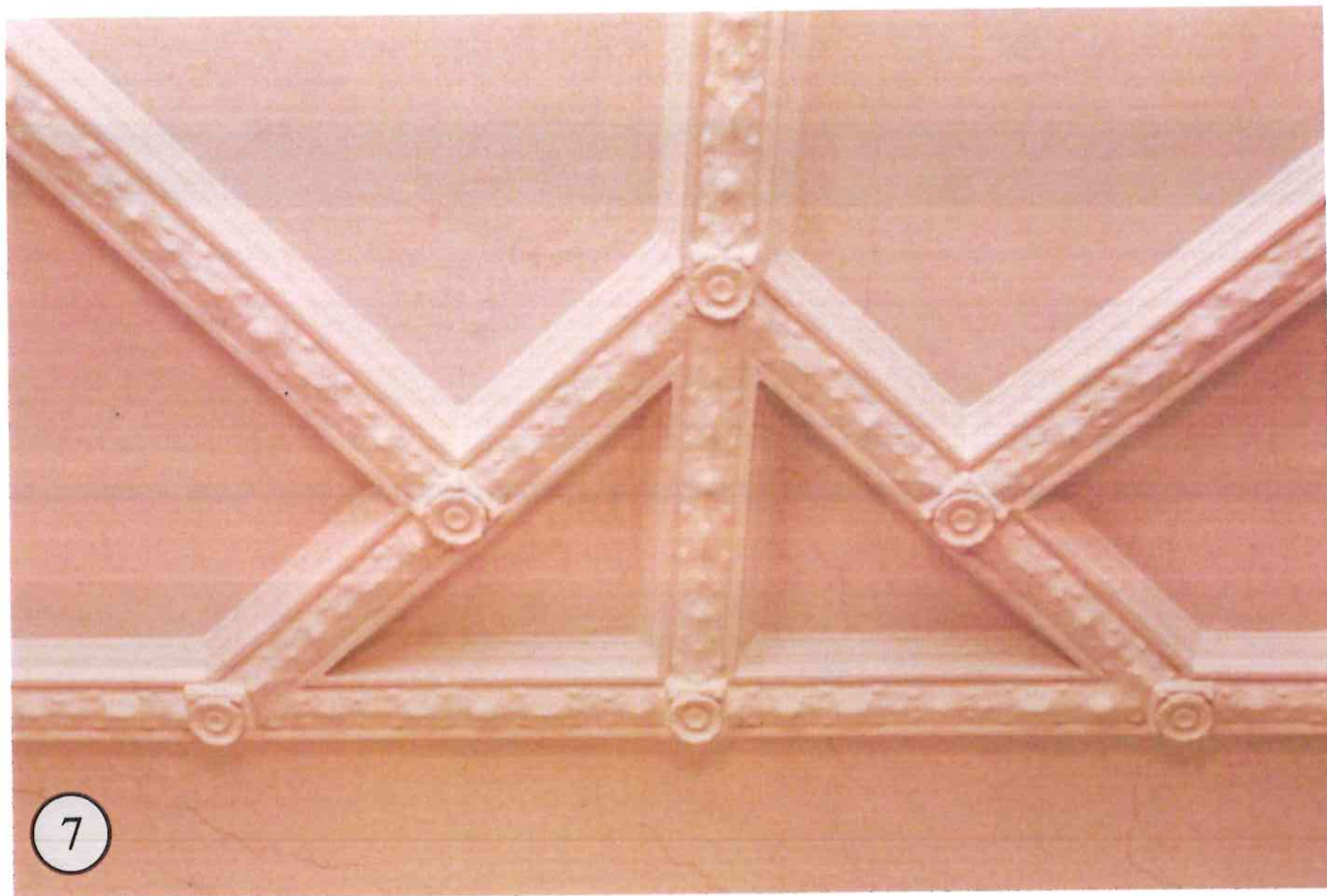

1. Orientacyjna lokalizacja pomieszczeń

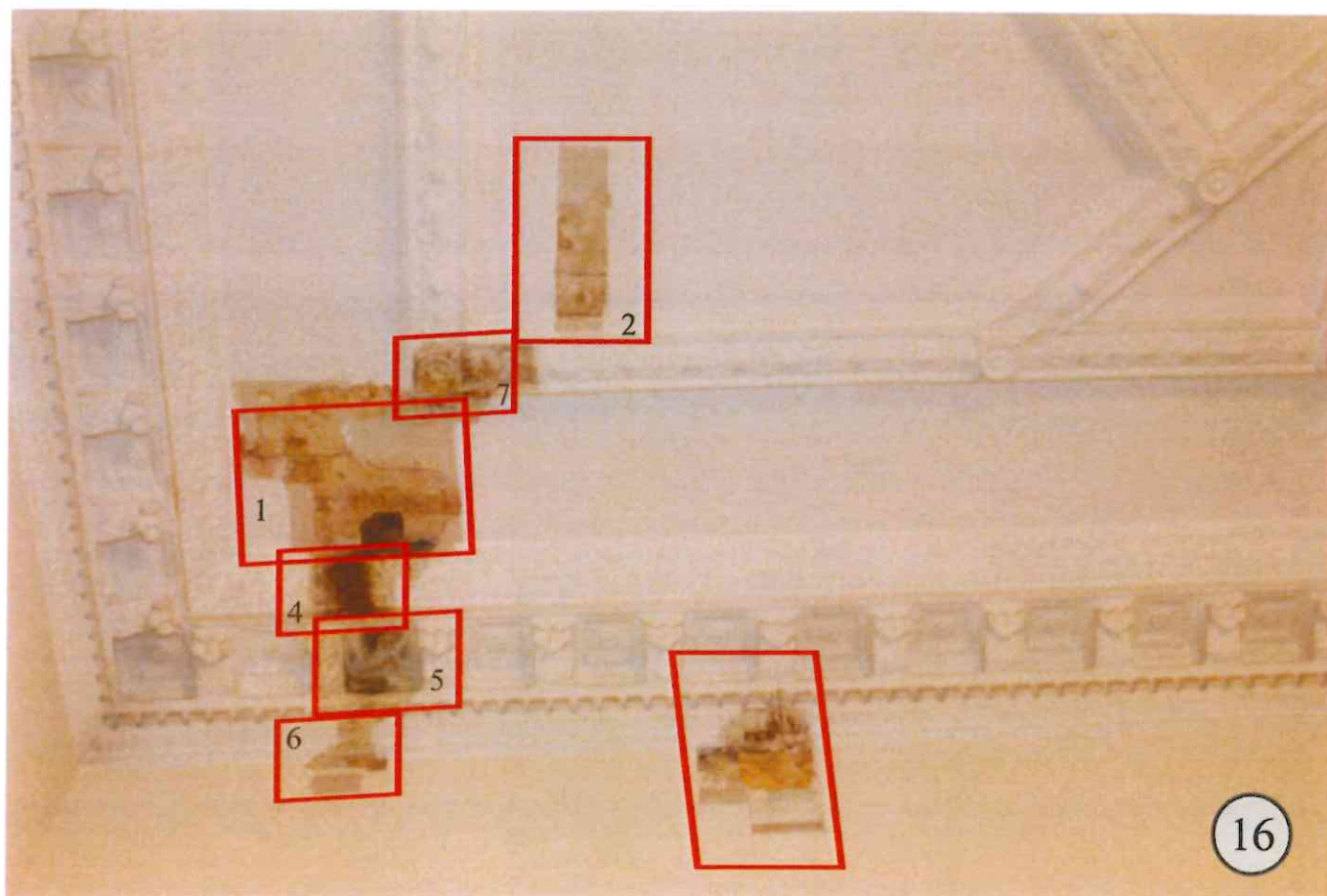

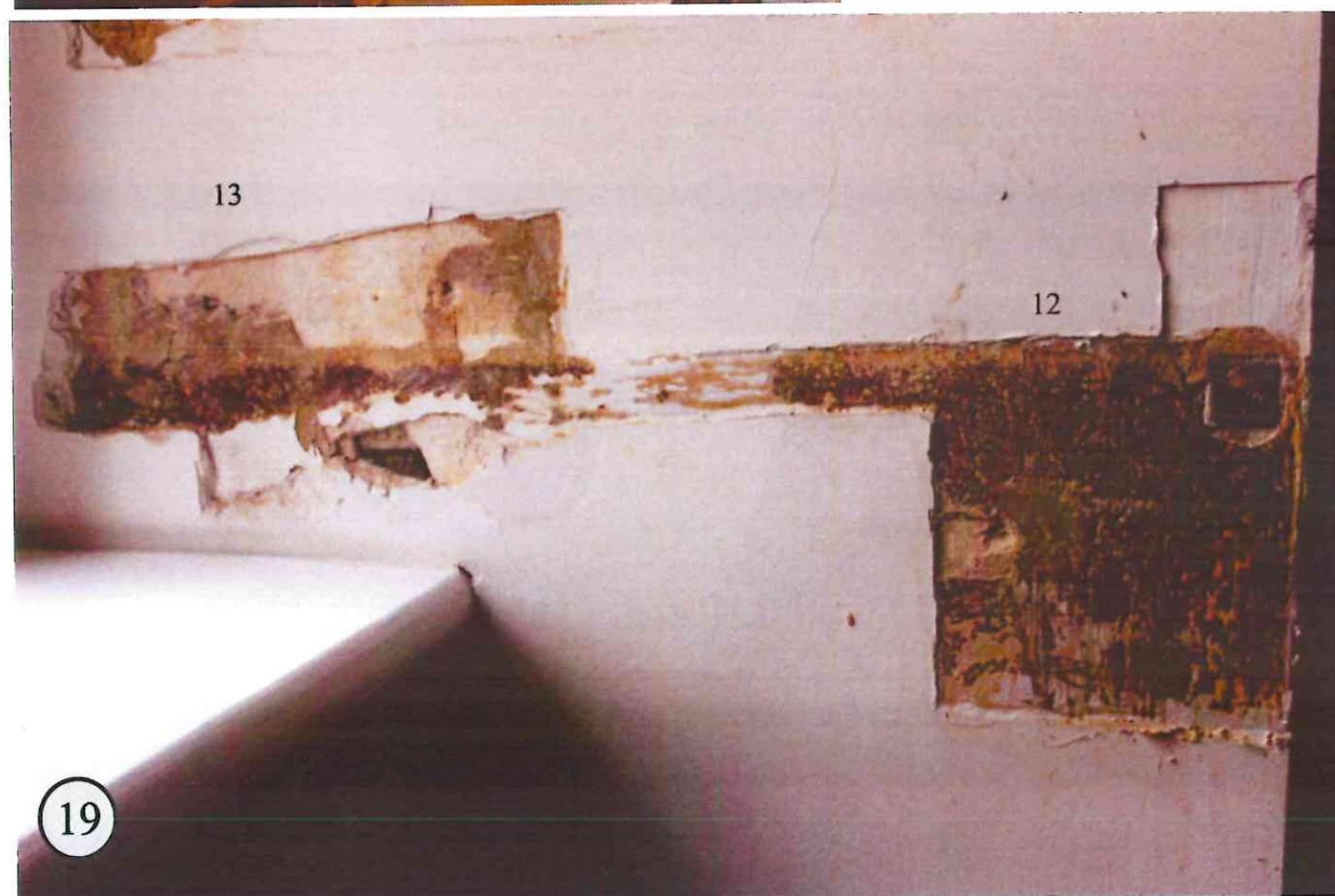

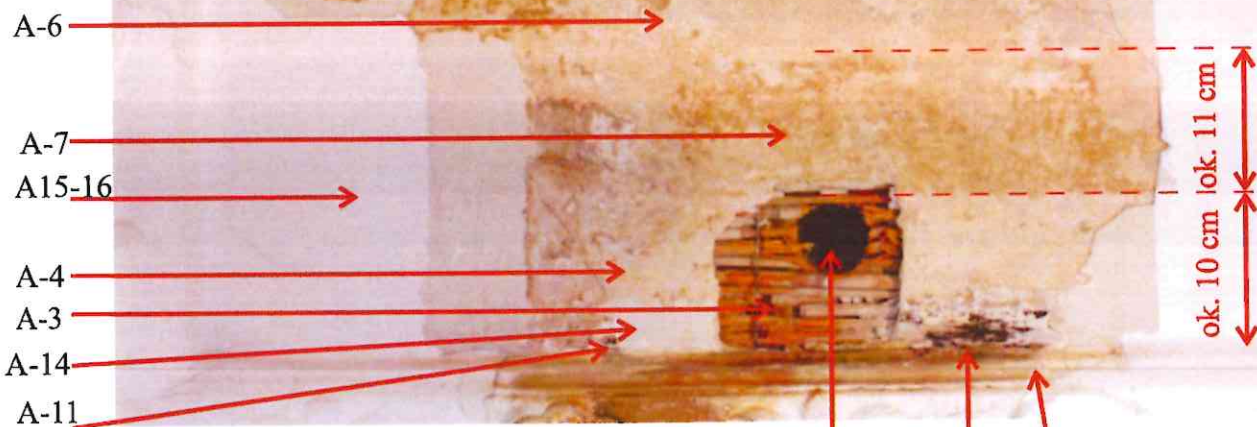

21

Odkrywka nr. 1

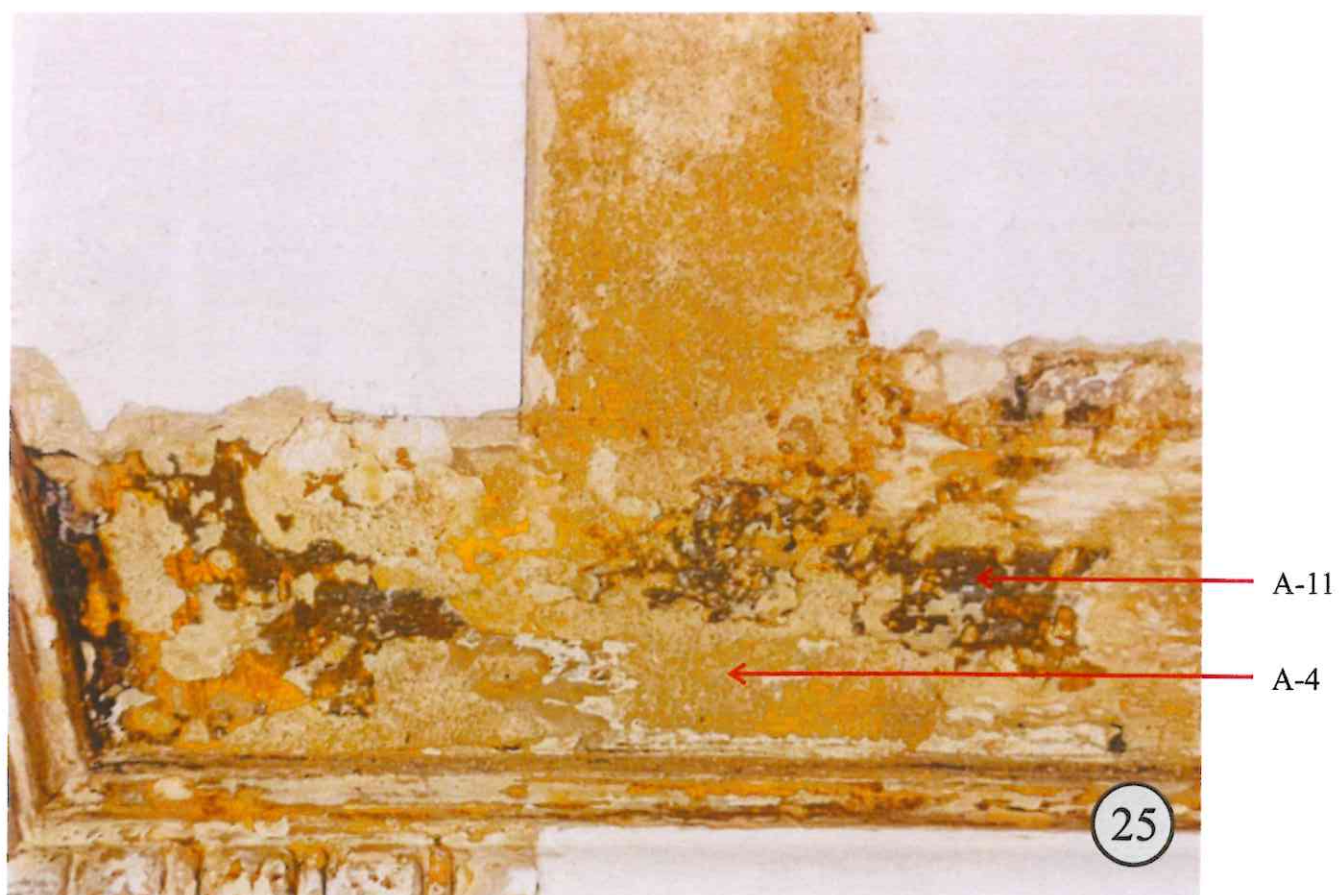
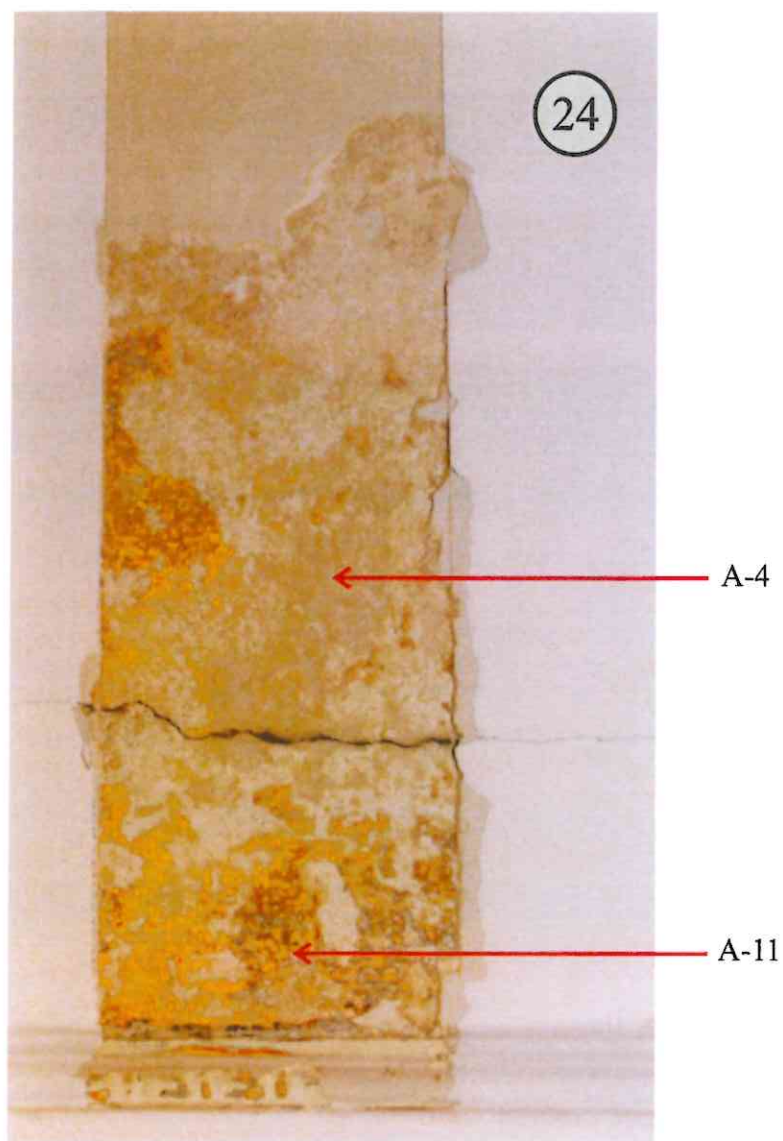
A-2

A-11

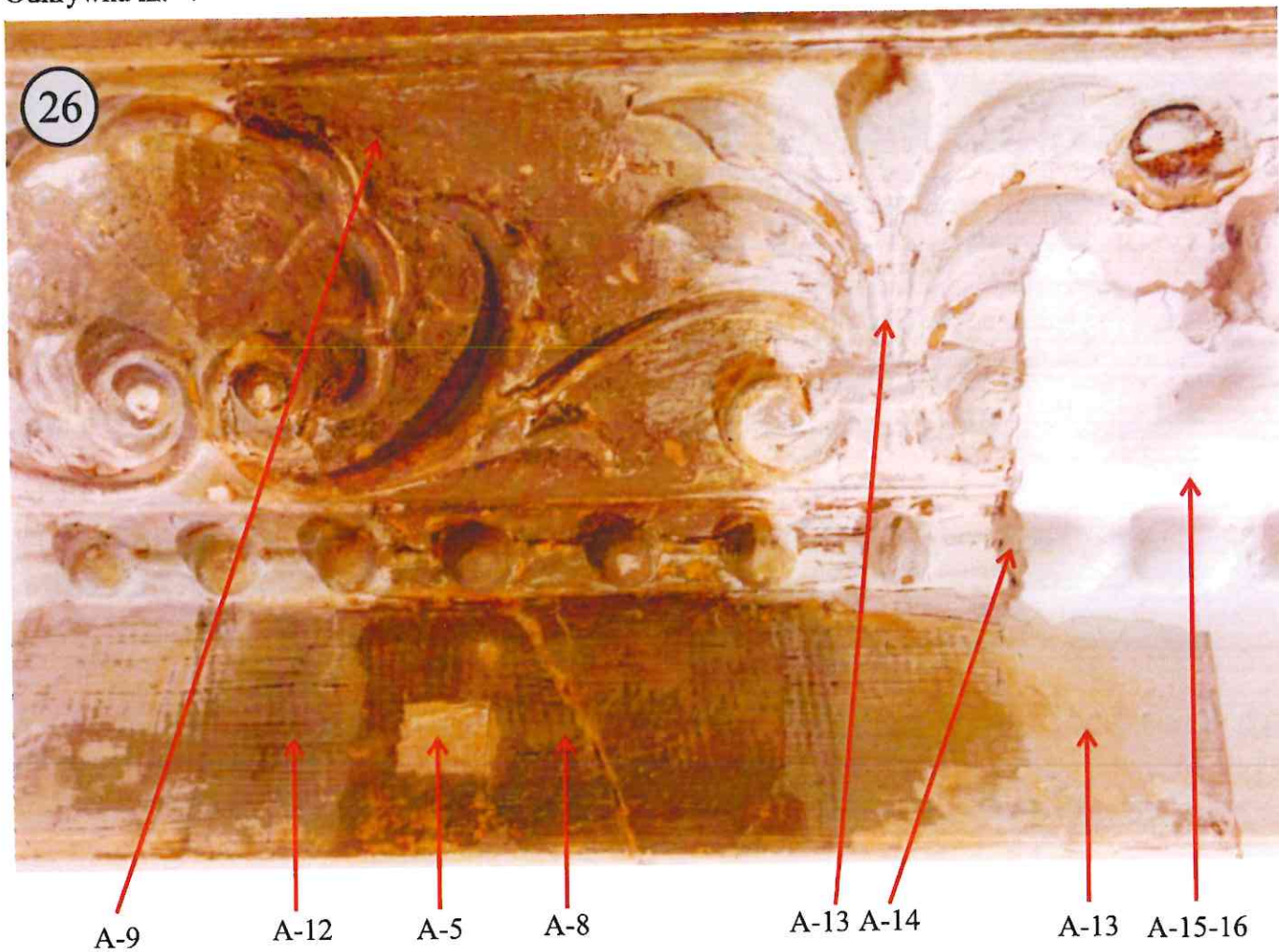
A-5-

22

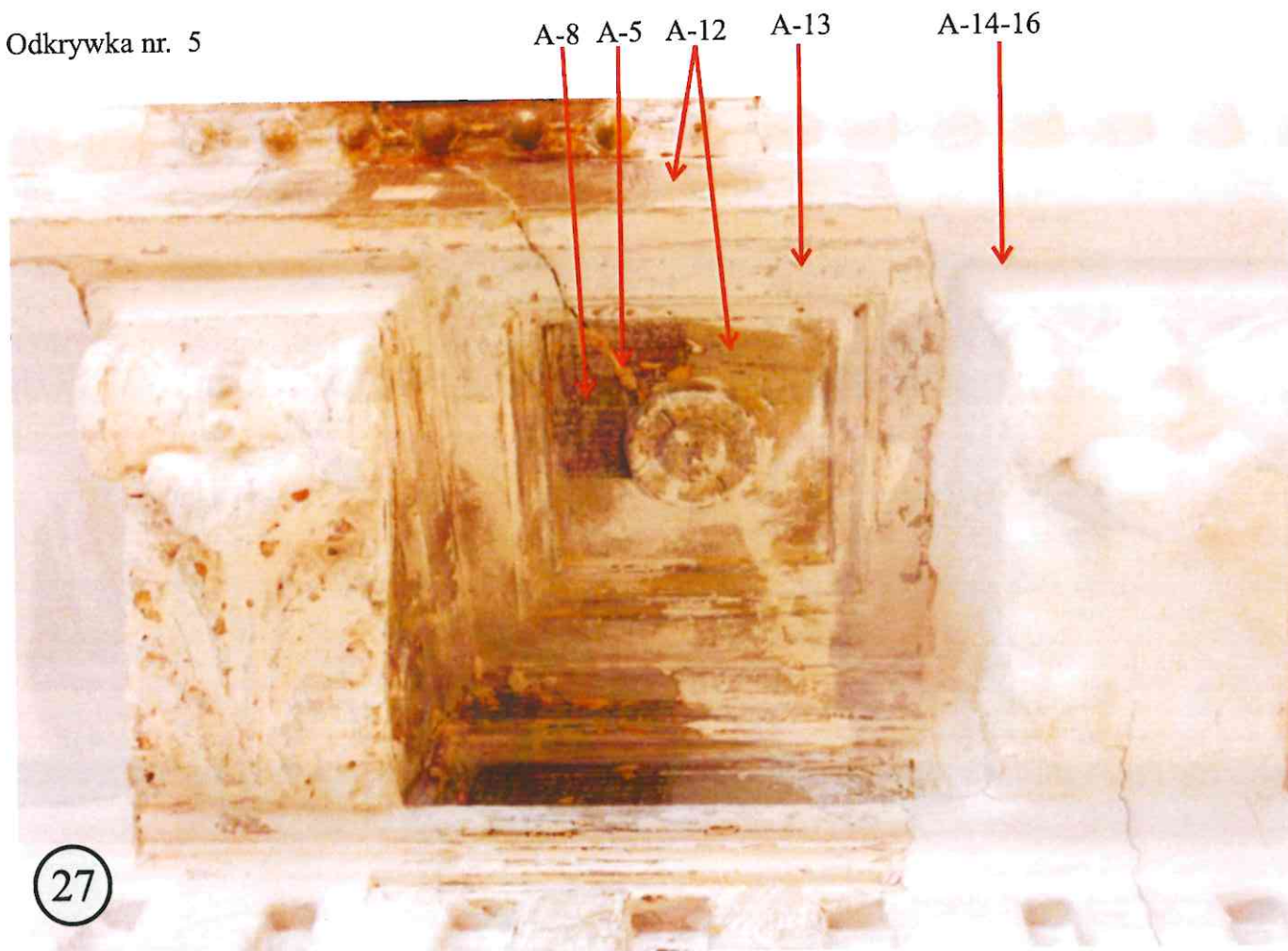
23

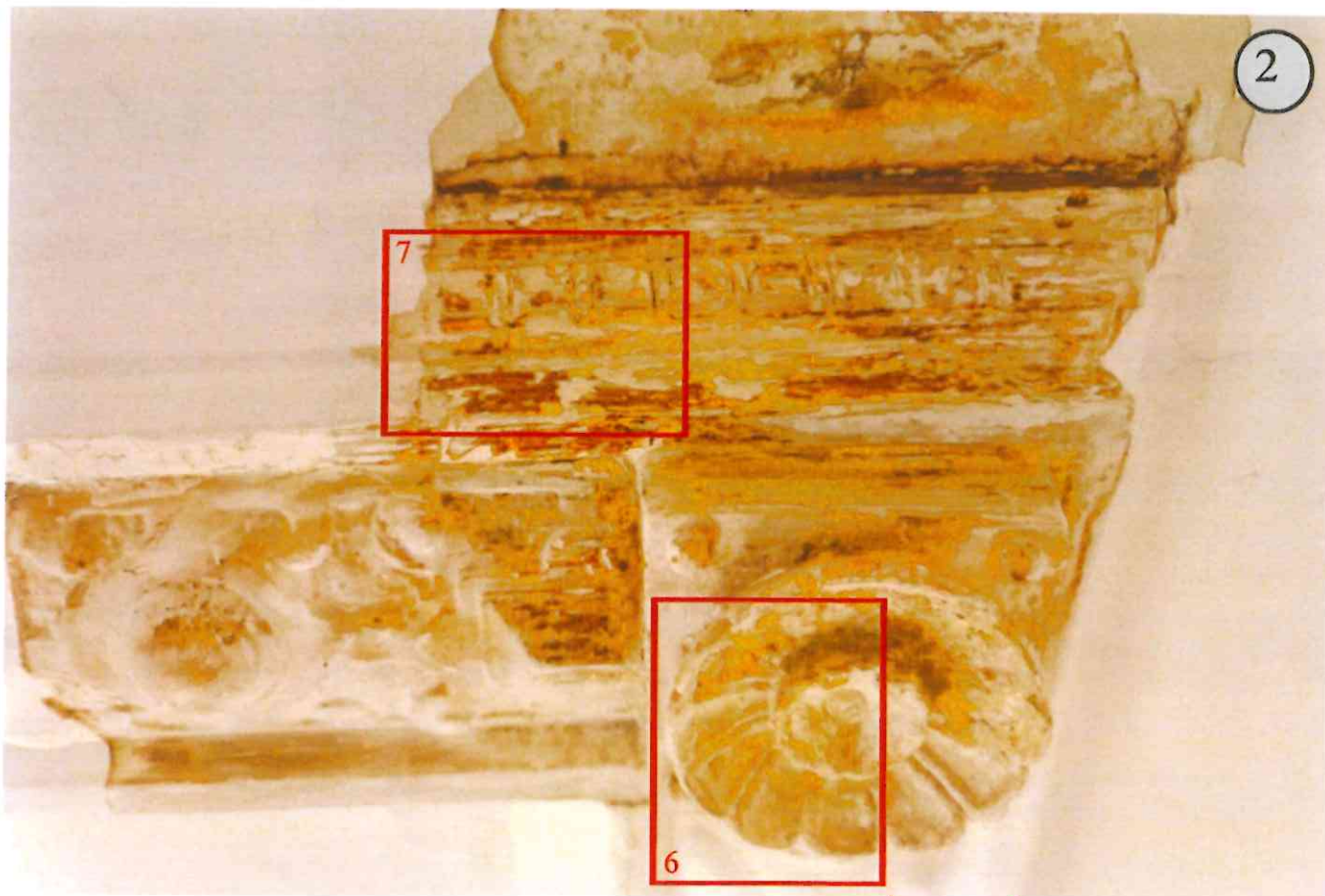

Odkrywka nr. 4

Odkrywka nr. 5

Odkrywka nr. 6

A-13-14

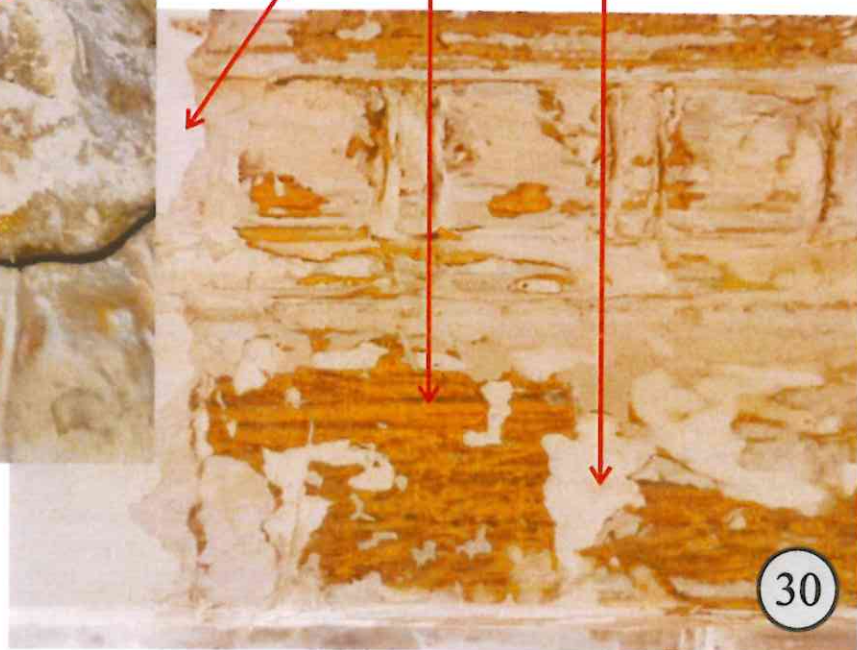
A-5

A-10

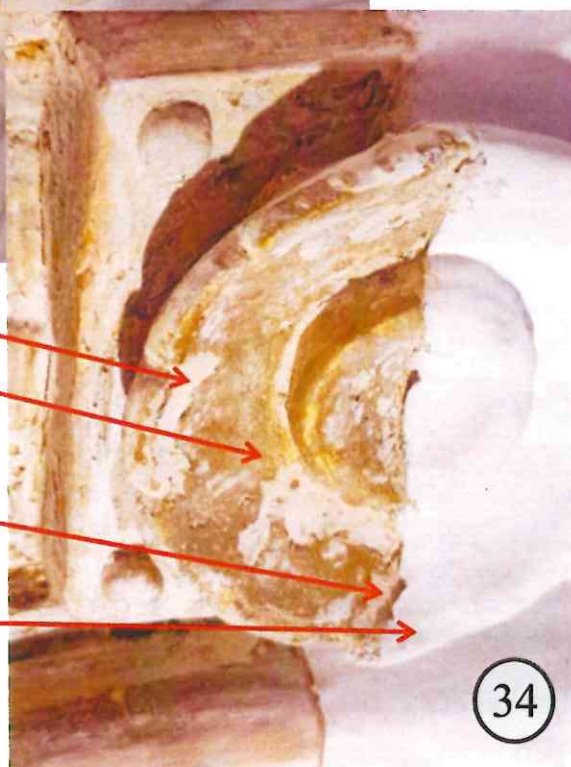
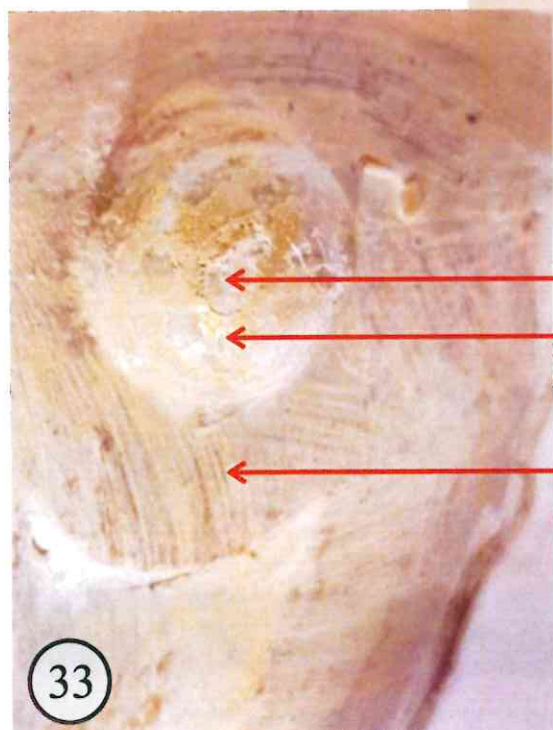
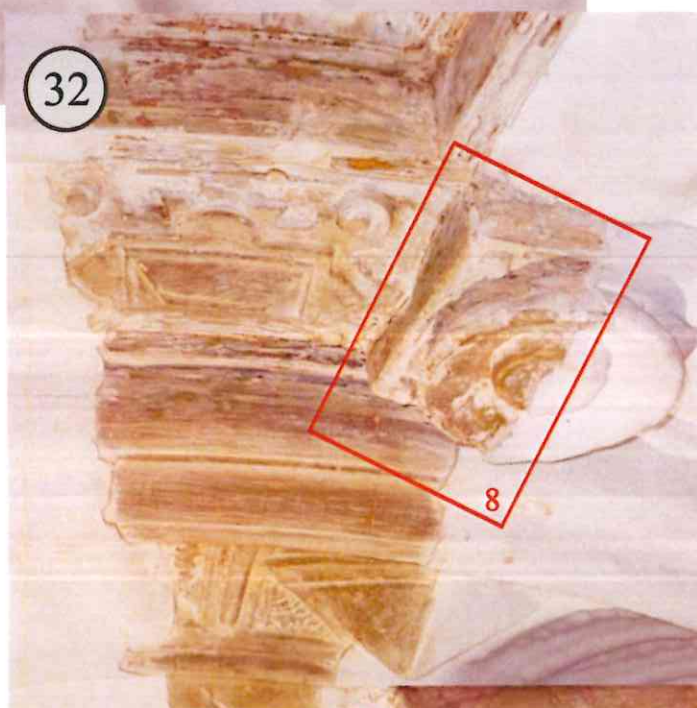
A-13-16

A-8

A-5

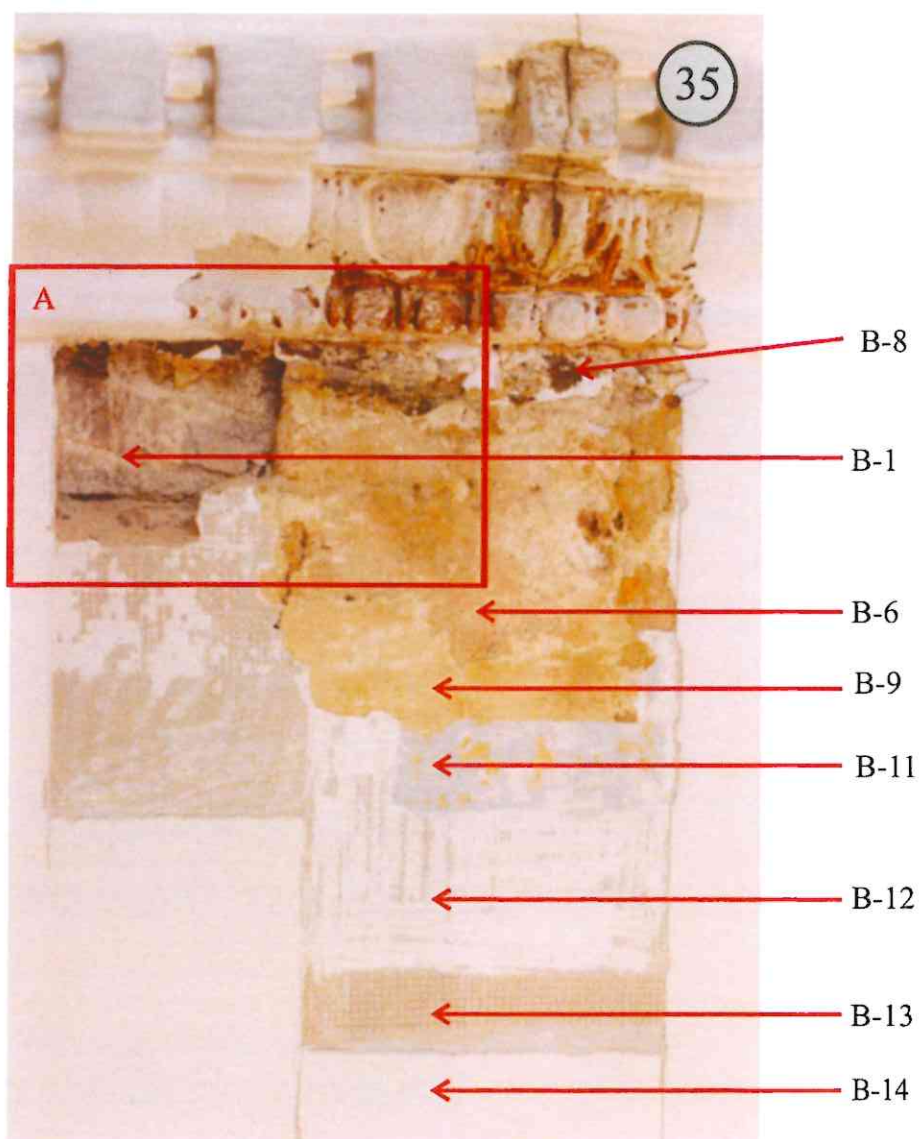
Odkrywka nr. 7

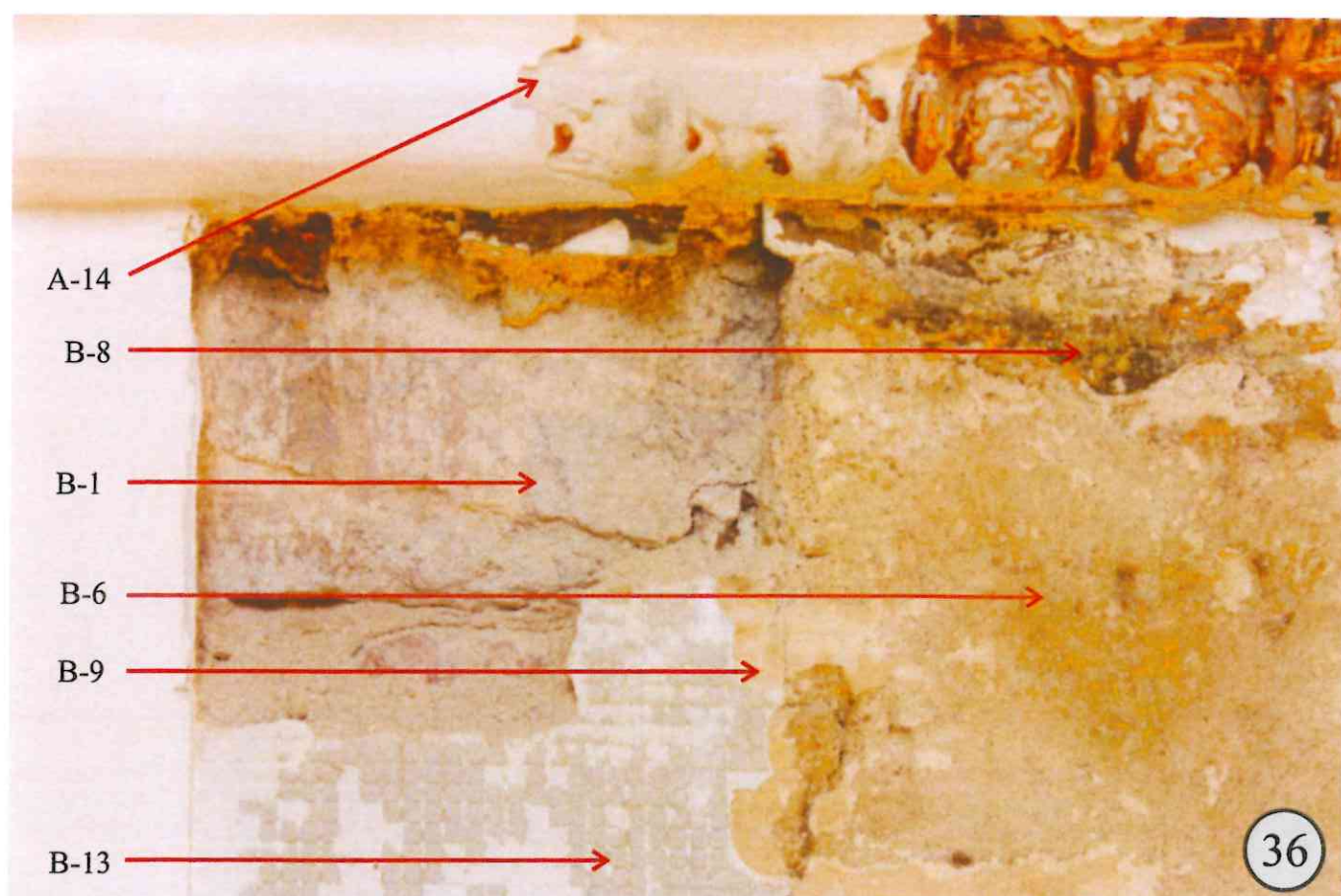
← A-5
 ← A-10
 ← A-12
 ← A-14-16

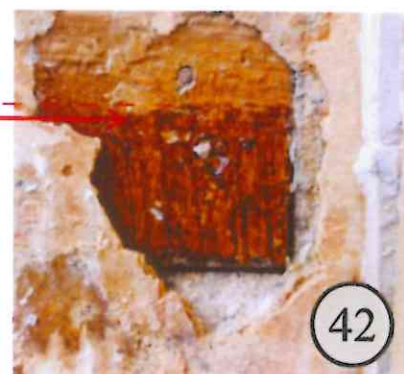
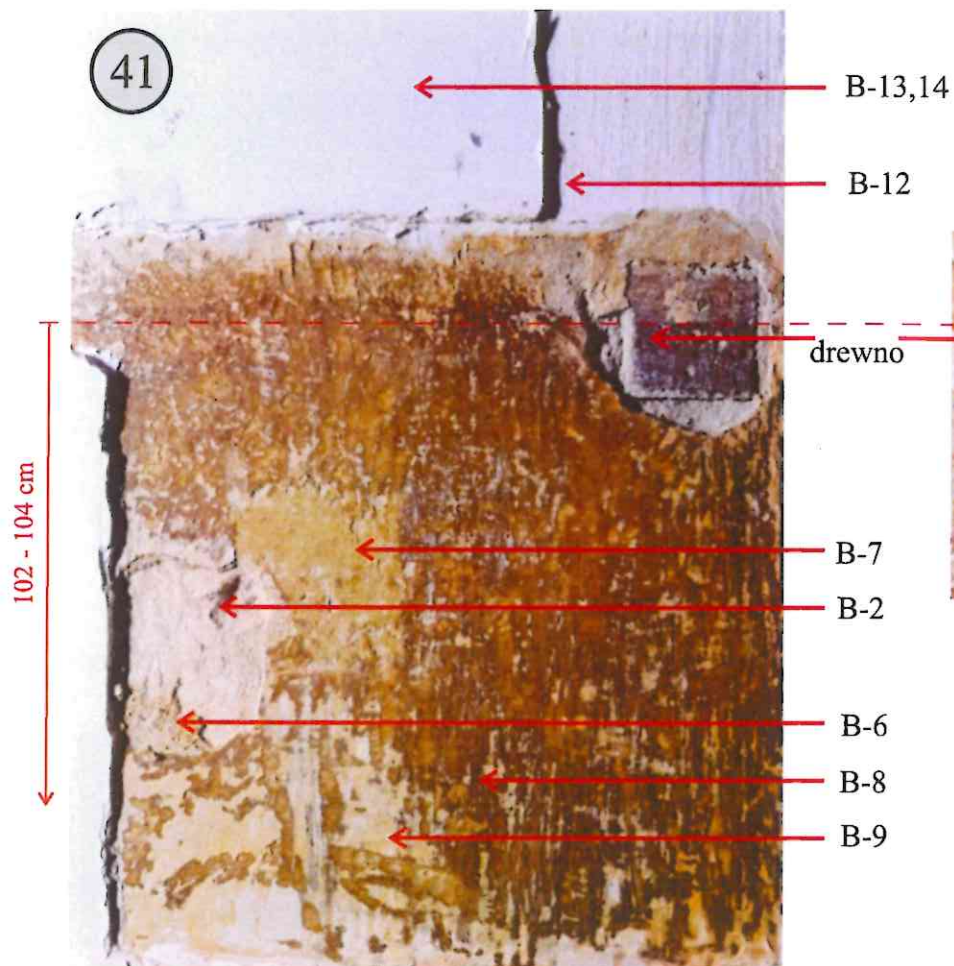
Odkrywka nr. 9

Odkrywka nr. 8

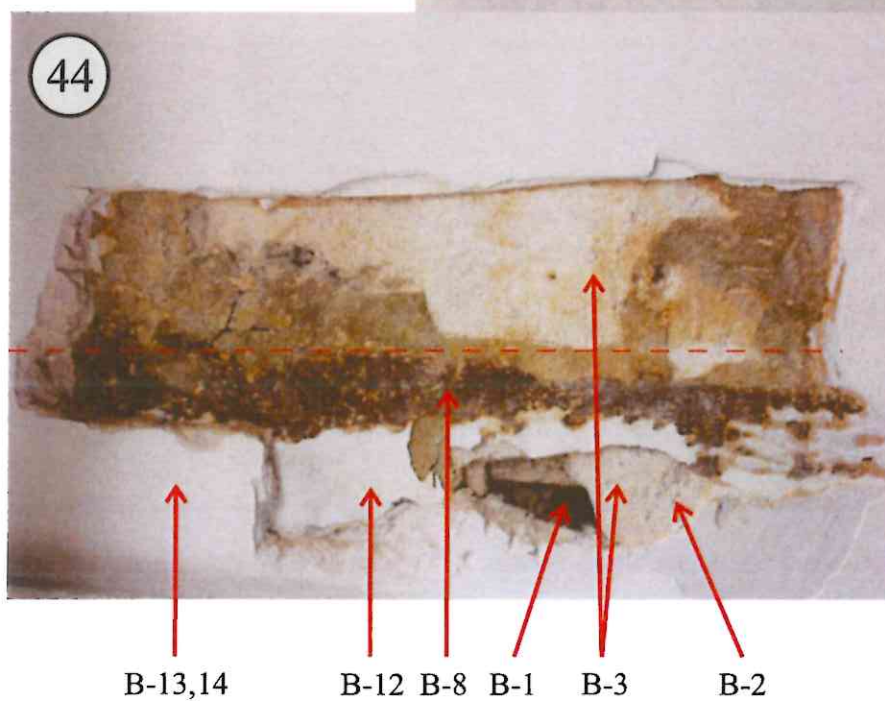

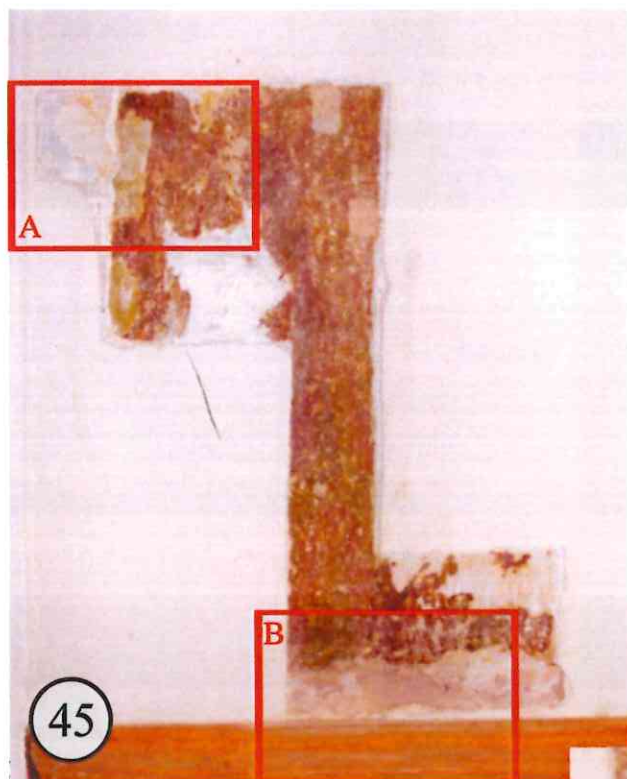
Odkrywka nr. 10 - fragment A

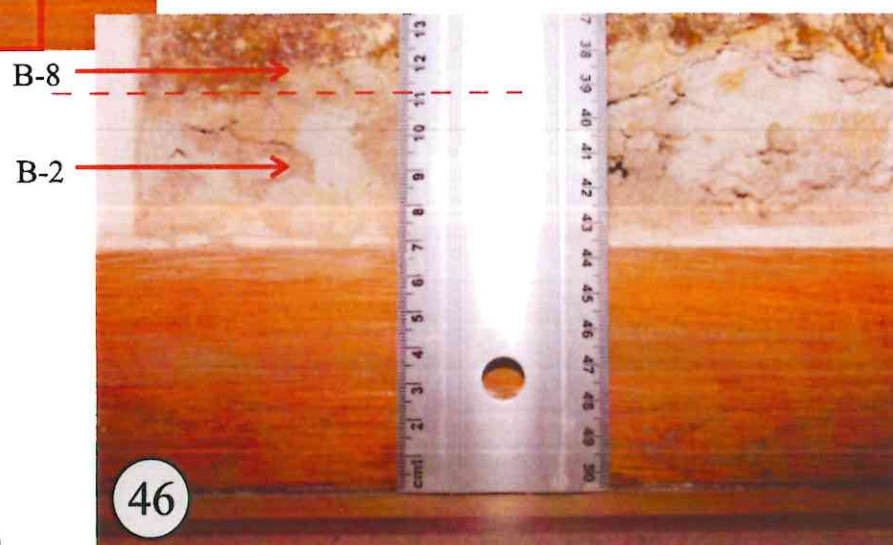

Odkrywka nr. 13

Odkrywka nr. 14 Fragment B

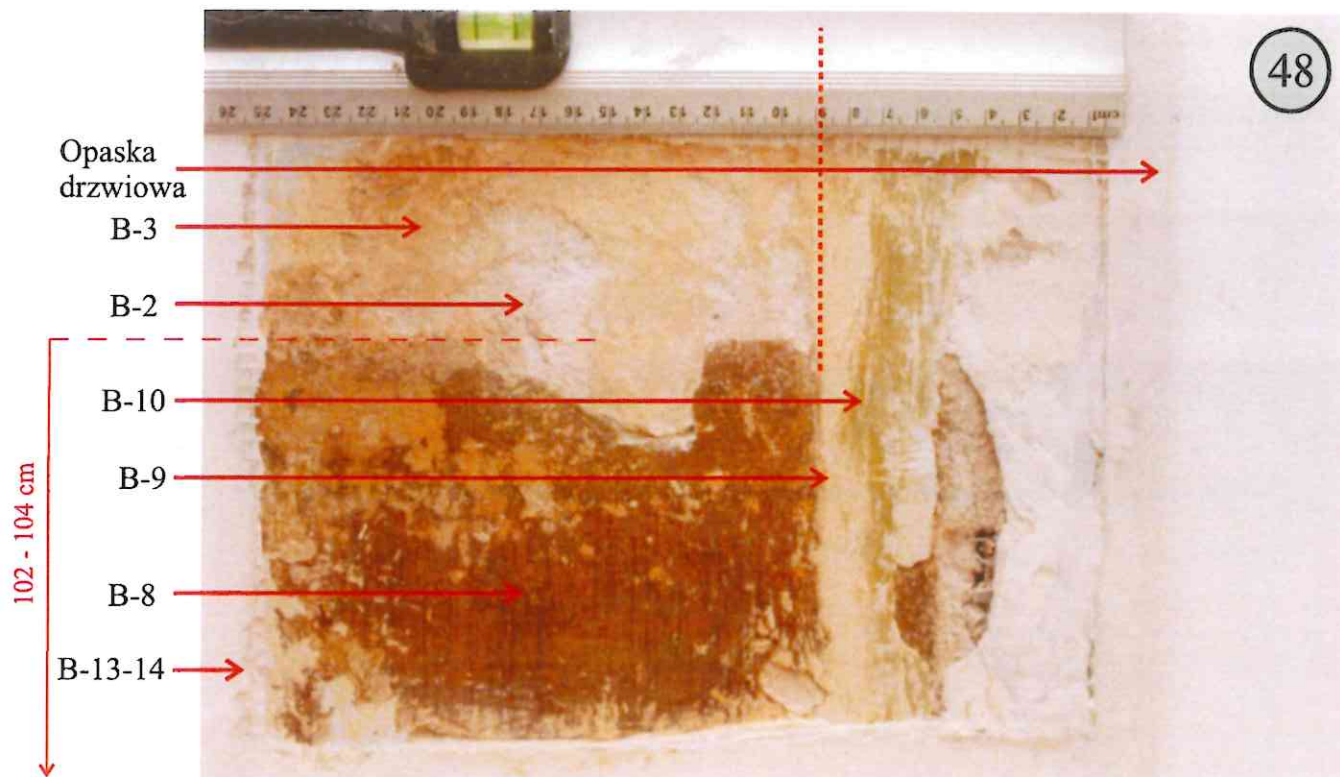

Odkrywka nr. 14 Fragment A

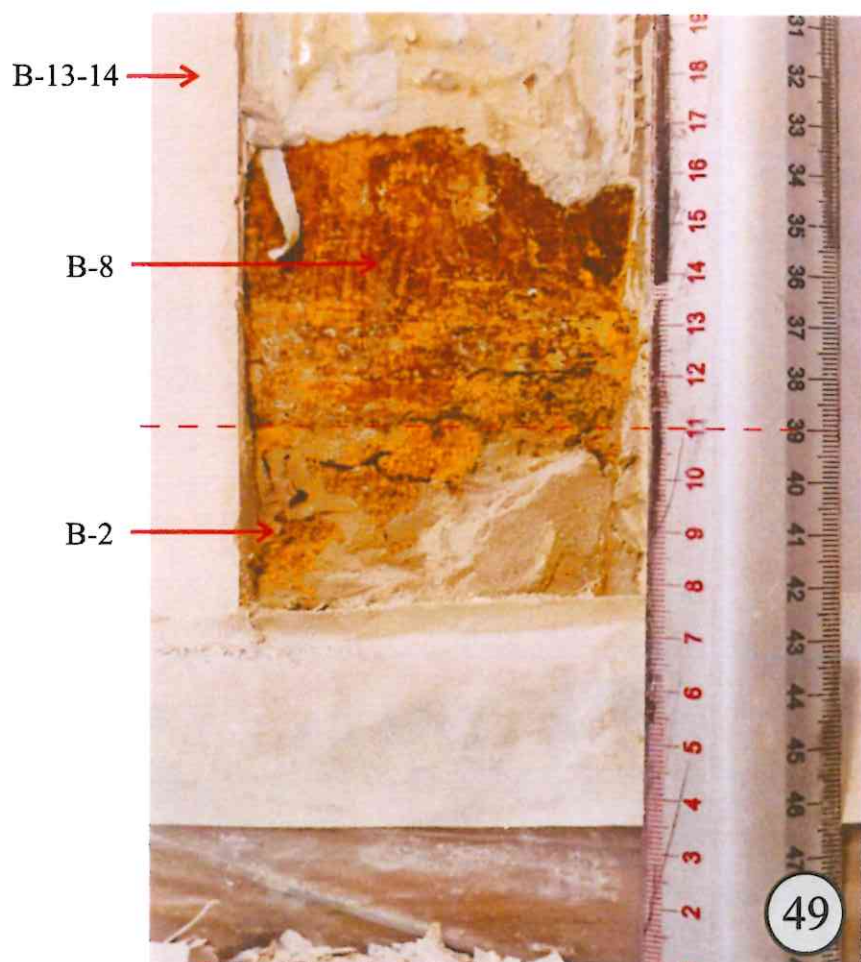
B-13-14 B-11 B-8 B-9 Zaprawa cementowa

B-10 B-8 B-9 B-2

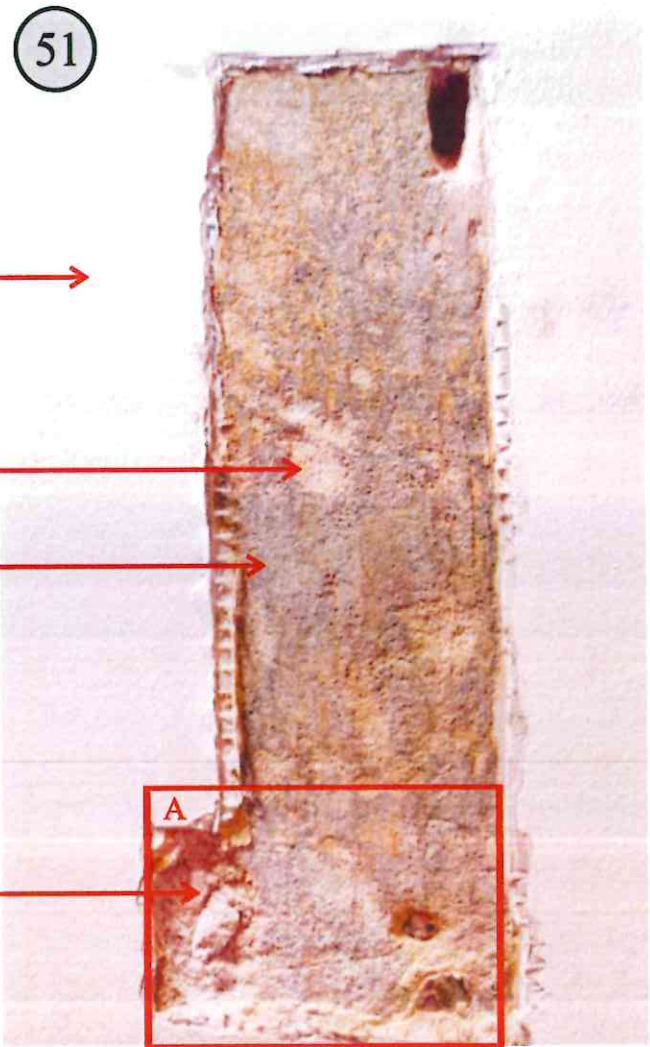
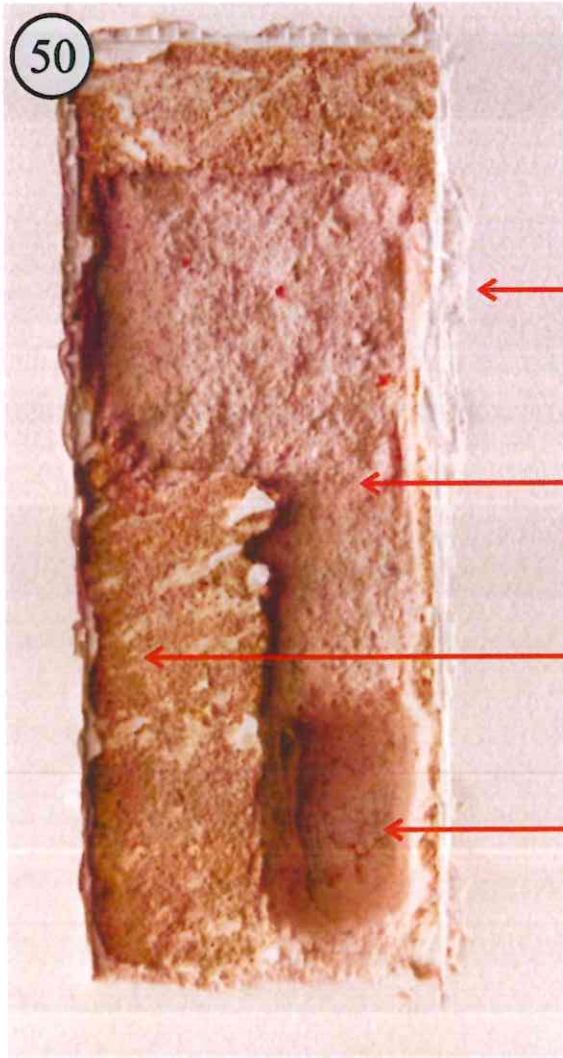

Odkrywka nr. 15

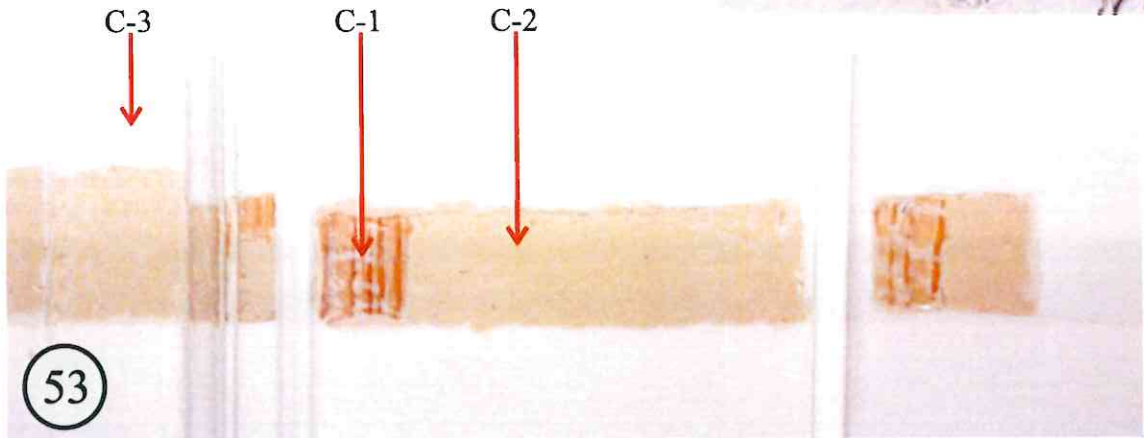
Odkrywka nr. 16

Odkrywka nr. 18 Fragmet A

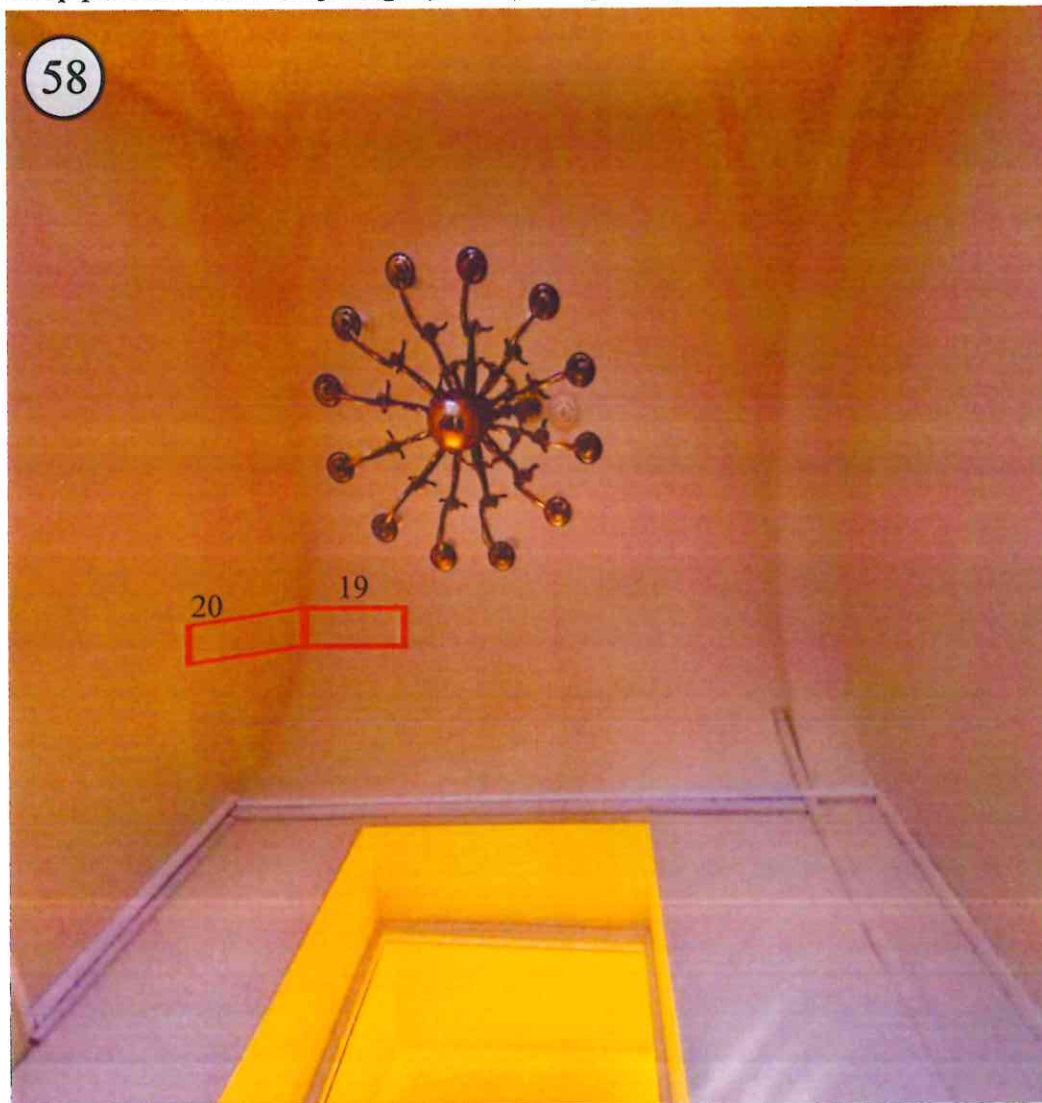

Odkrywka nr. 18

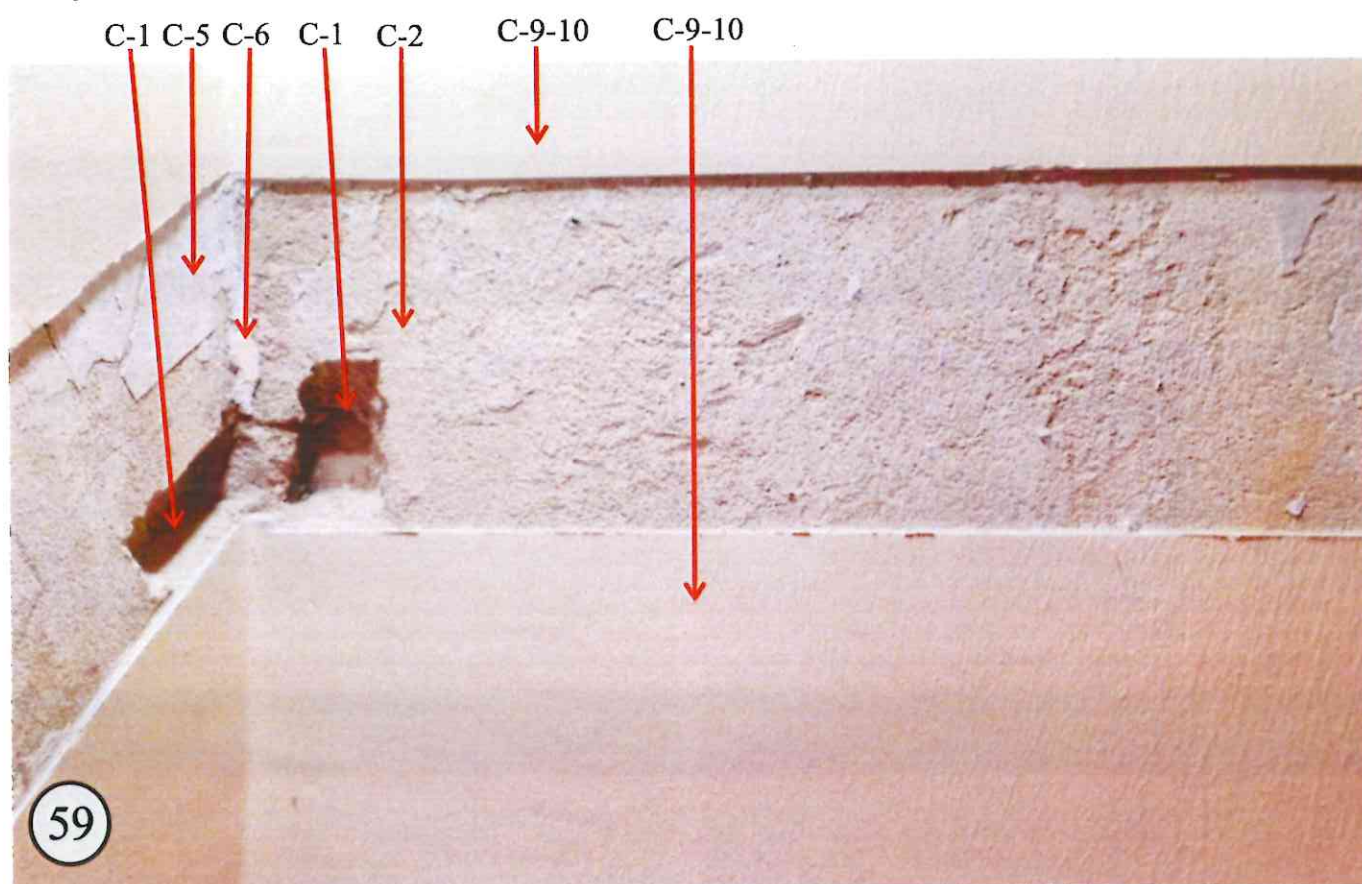

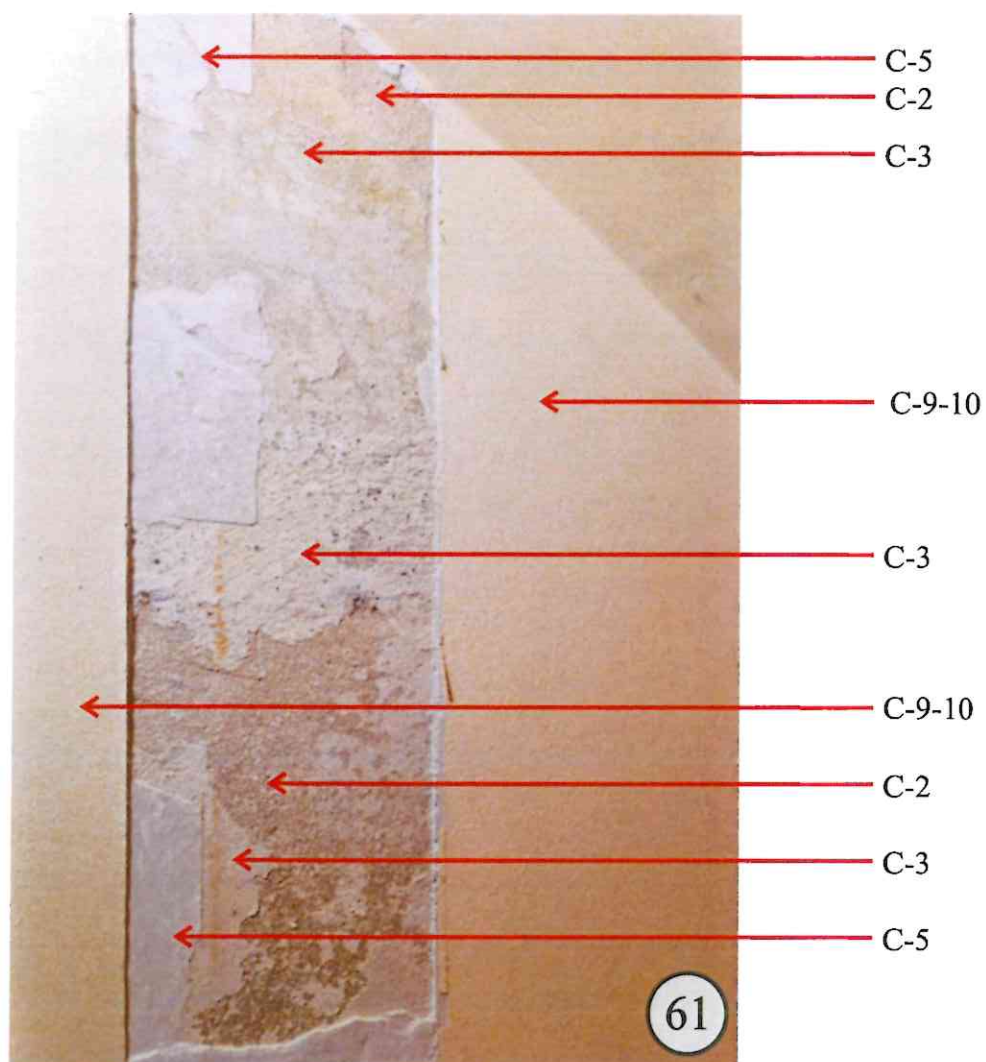
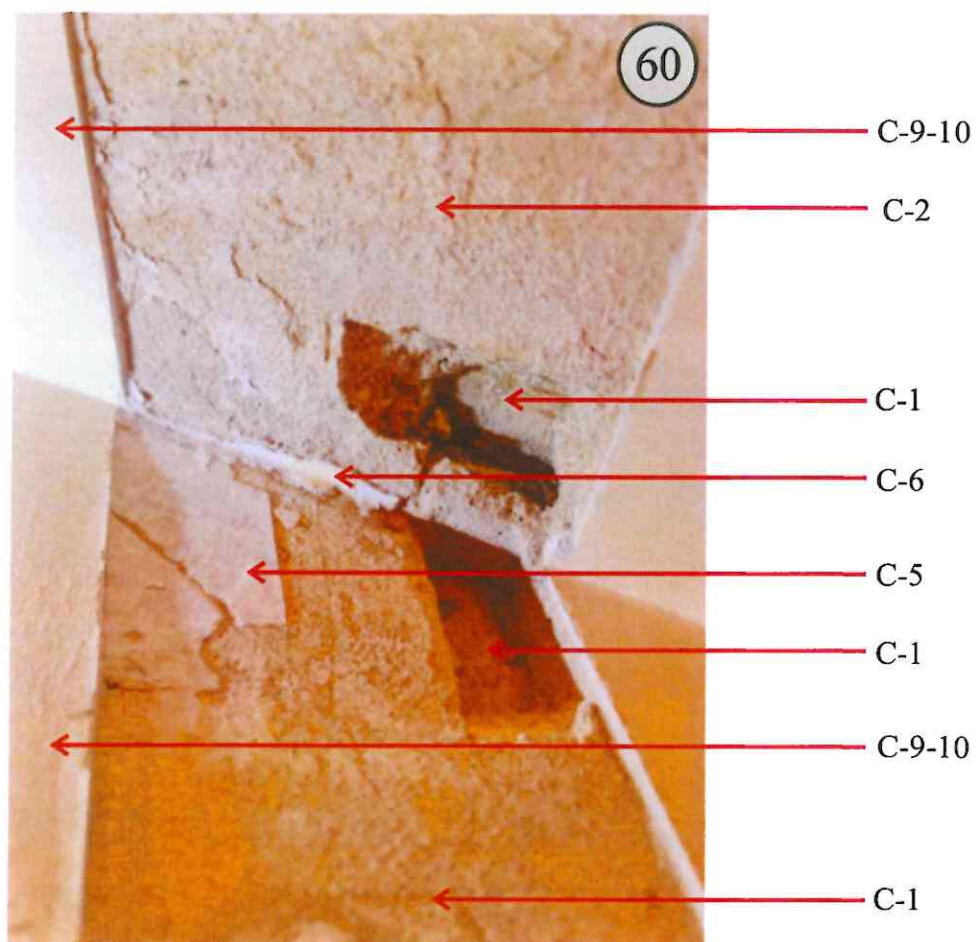

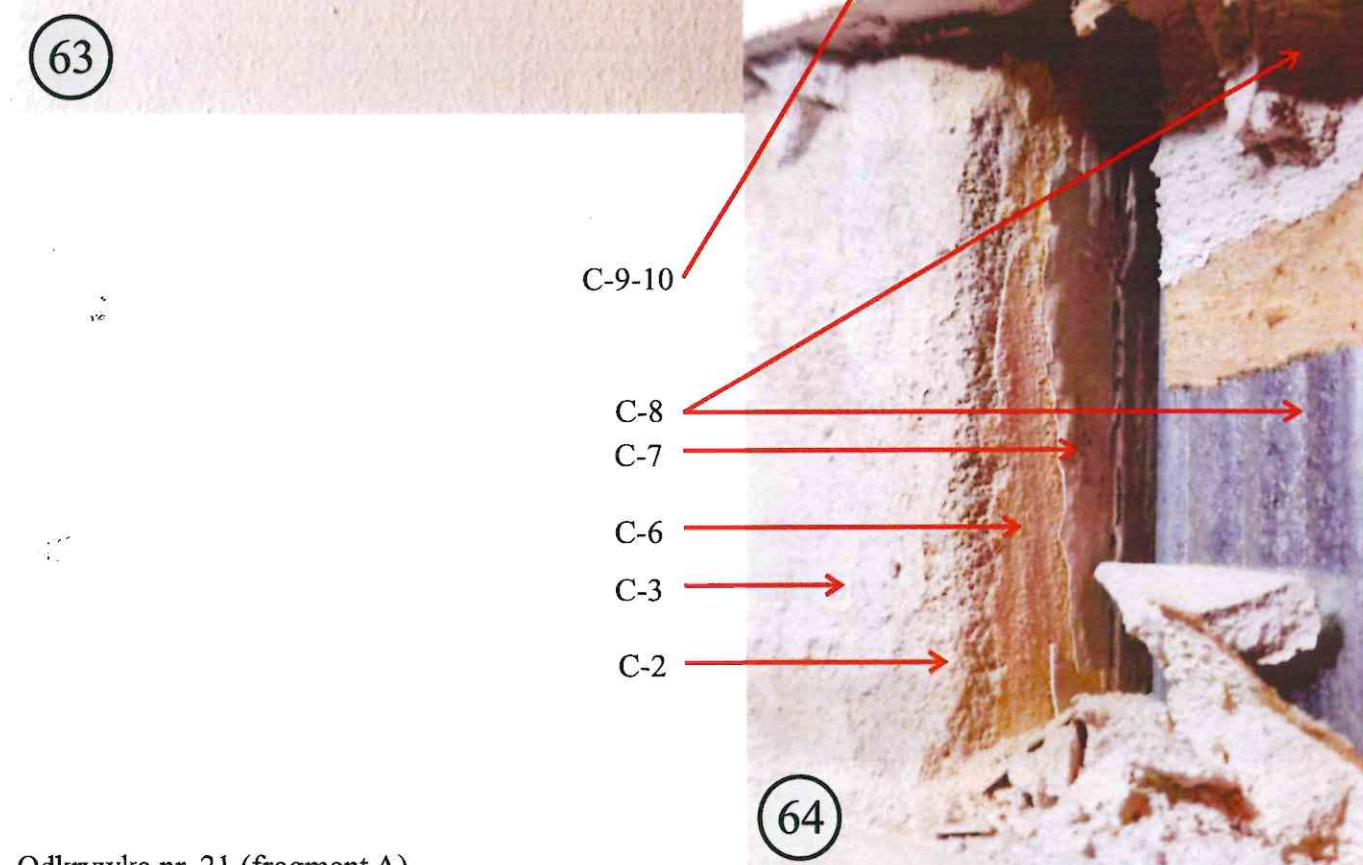
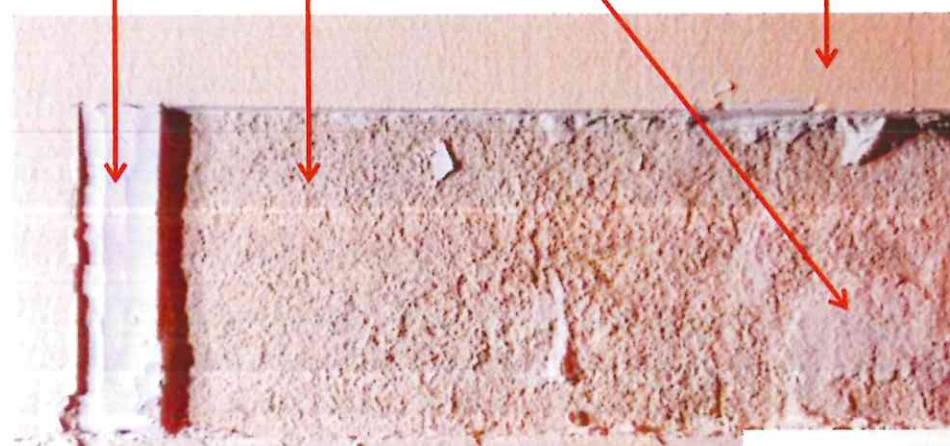
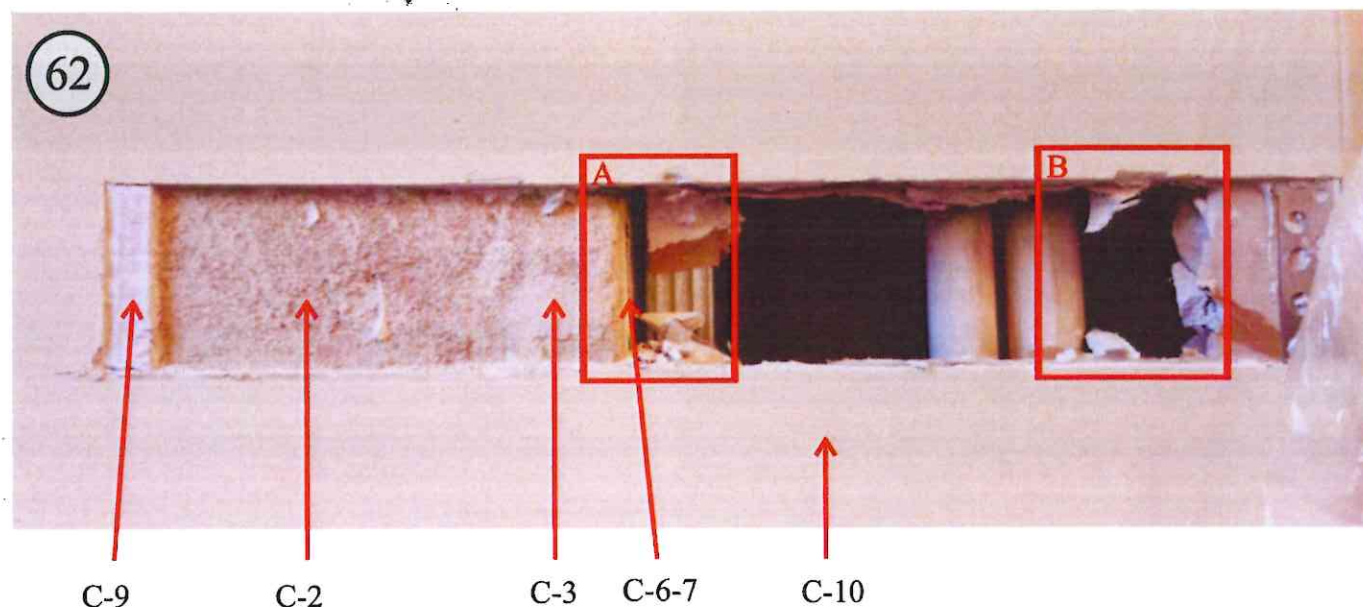
Strop pomieszczenia socjalnego (nr 118). Miejsca wykonania odkrywek.

Odkrywka nr. 19

Odkrywka nr. 21 Wnęka drzwiowa (fragment B)

Odkrywka nr. 22

C-10

C-9

C-2

C-3

C-4

C-8

